ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. **20.** Σάββατον 22/4 Μαΐου 1878. Τιμ. **3** χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 21/3 Μαΐου.

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ
ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμ. 19).

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρόδηλον κατέστη ὅτι ἡ τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων κυβέρνησις ἀπόφασιν μὲν εἶχεν ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν πολιτικὴν τῆς συνθήκης τοῦ Κάννιγκ, ἀλλ' ἡ ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1828—καθ' ἣν οἱ Ῥῶσσοι καίπερ ἐπιτυχῶς ἀγωνισάμενοι ἐν Ἀρμενίᾳ, κατ' ἀνάγκην ἀνέζευξαν τὸν Δούναβιν—οὐδόλως ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἀποφασιστικὴ ὅπως ἡ Ἀγγλία ὁριστικῶς ἀντιστῇ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Ἡ διὰ τῆς μετέπειτα ἐπιφανοῦς στρατηγικῆς τοῦ Δίεβιτς ἐπελθοῦσα νέα τῶν πραγμάτων φάσις οἱονεὶ ἀμφίβολος διετέλει εἰσέτι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1829, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ δοὺξ ἐτράπη προσδοκίας καὶ δυσπιστίας πολιτικήν. Τῇ 3 ἰανουαρίου 1829, ἔγραφε πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην.

Φρονῶ ὅτι ὁ πρὸς καθορισμὸν τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας πραγμάτων ἀποφευκτέος κίνδυνος, ὃν πρὸ καιροῦ εἰσηγησάμην ὑμῖν, ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅπως ἐκποδὼν ποιήσηται τὰς δυσχερείας ἃς αὐτὸς ἑαυτῷ περιεποιήσατο, προκαλέσει κατ' ἀνάγκην γενικὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον. Τὴν συμφορὰν ταύτην ἢ τὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους κατάλυσιν, ἧς ἄμεσος συνέπεια ἔσται γενικὸς πόλεμος, οὐδὲν δύναται παρακωλύσαι μέσον ἕτερον ἢ ἡ εἰλικρινὴς ἡμῶν μετὰ τῆς Γαλλίας ἐνέργεια ὡς πρὸς τὰ ληπτέα μέτρα καὶ ἡ κατὰ τὰς ἡμετέρας πράξεις ἀποχὴ πάσης πρὸς τὴν Αὐστρίαν ὑπογρεώσεως, μέχρις οὗ ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, προλειαίνουσα τὴν ὁδὸν, ὁριστικῶς καὶ βασίμως καθορίσῃ ἡμῖν τὰς προθέσεις τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως.

Τῷ 1829 ῥάγδην ἐπήρχοντο τὰ γεγονότα. Περὶ τὰς ἀρχὰς ἰουλίου ὁ στρατηγὸς Δίεβιτς οὐ μόνον τὰς πρώτας ἀμυντικὰς γραμμὰς τῶν Τούρκων παρέβιασεν, ἀλλὰ καὶ ἀκατέσχετος ἐχώρει πρὸς τὸν Αἶμον. Ἡ κατάστασις ἤλλαξε τότε σπουδαίως, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ δουκὸς ἠλλοιώθησαν οὐσιωδῶς, ἀντὶ δὲ τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν εἰλικρινοῦς συνεννοήσεως ἔγραφε τῇ 21 ἰουλίου.

Οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δέον μετὰ προσοχῆς ν' ἀπέχωμεν πάσης πρὸς τὴν Γαλλίαν κοινῆς ὑποθέσεως, ἧς ἡ χρονικὴ διάρκεια ἔσται πλειοτέρα ἡμερῶν τινων. Καὶ ὅμως ἀδύνατον καθίσταταί μοι νὰ εἴπω πῶς δυνατὴ εἰσέτι ἀποβαίνει ἡμῖν ἡ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου ζητήματος ἀπαλλαγὴ ἄνευ κοινῶν μετὰ τῆς Γαλλίας ἀσφαλειῶν, ἢ ἄνευ τοῦ κινδύνου συνενώσεως Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας πρὸς ἐπίτευξιν συμφέροντος κοινοῦ. Ἡ εἰς τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀπάντησις ἀπόκειται τῷ κ. Κάννιγκ καὶ τῇ κυρίᾳ Λίεβεν.

Ὁ δισταγμὸς καὶ ἡ δυσπιστία ἐξηκολούθουν, οὐδεμία δὲ πολιτικὴ καθωρισμένη ἀντικατέστησε μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης τὴν διὰ τῆς λονδινείου συνθήκης διαχαραχθεῖσαν πορείαν. Οἱ ῥῶσσοι διπλωμάται συνεβούλευον τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπομονὴν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ῥωσσικὰς προθέσεις, ταὐτοχρόνως δὲ ἤλαυνον οἱ Μοσχοβῖται ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ τῆς Ἀγγλίας κυβέρνησις, ἀσθενὴς ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, ἐστερημένη δὲ συμμάχων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, διετέλει ἐν δυσπιστίᾳ διηνεκεῖ, πρὸ πάσης δ' ἐνεργείας μετὰ προσοχῆς παρηκολούθει τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων. Τῇ 28 ἰουλίου ὁ λόρδος Ἄβερδην ἔγραφε πρὸς τὸν δοῦκα.

Ὁ τε κ. Λίεβεν καὶ ἡ κυρία Λίεβεν ἐνδεχομένην θεωροῦσι τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν κάθοδον τῶν Ῥώσσων, μετ' ἐκπλήξεως δ' ἀκούω λόγους αὐτῶν περὶ τῆς ἀνάγκης ἐμπιστοσύνης ἡμῶν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Ἠρώτησα αὐτοὺς ἐὰν προσεδόκων παρ' ἡμῶν πεποίθησιν εἰς τὰς ῥωσ-

σικὰς προθέσεις ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν πῦρ θὰ ἐβάλλετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀμφότεροι δ' ἀπήντησαν ὅτι ἀκριβῶς τότε ἐμπιστοσύνη πολλὴ αἴσια πολλὰ ἕξει τὰ ἀποτελέσματα.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ δοὺξ ἔγραφε πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην τὰς ἰδίας αὐτοῦ θεωρίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ἀγγλίαν τὸν στρατηγὸν Μύφλιγκ (Müffling) ἐπὶ εἰδικῇ μὲν ἀποστολῇ, κατὰ τὰ λεγόμενα, πράγματι ὅμως ὅπως ὑποθάλψῃ ἐν Ἀγγλίᾳ τὰς ῥωσσικὰς θεωρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δοὺξ σχετικῶς πρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην τοῦ στρατηγοῦ ἔγραφε τὰ ἑπόμενα.

Βέβαιον τὸ κατ' ἐμὲ ὅτι ὁ Μύφλιγκ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἐστὶ πράκτωρ, παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας πεμφθεὶς δι' ἀποφυγὴν πάσης ἀφορμῆς πρὸς μομφήν. Φρονῶ ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις γιγνώσκει τοῦτο. Ἐν τούτοις ὁ πράκτωρ οὗτος πειραθήσεται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Ἀνάπας καὶ τοῦ Πότι· πρὸς τοῦτο δὲ ἐργασθήσεται ἰδίᾳ διὰ τὴν ἡμετέραν συναίνεσιν. Φρονεῖται ἐν γένει ὅτι ἐνστάσεις προβάλλομεν δι' οἱανδήποτε ῥωσσικὴν ἐπέκτασιν ἐν Ἀσίᾳ, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἐκχώρησιν τῶν δύο τούτων θέσεων. Ἀληθὲς τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἐκχώρησις τῶν θέσεων αὐτῶν, καίπερ σημαντικὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, σπουδαιοτέρα ἔτι ἀπέβη ἐκ τοῦ ἀποδεκτοῦ γενομένου τρόπου πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν, οὐδὲν δὲ συγκριτικῶς ἐστι πρὸς τὸν ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ τουρκικοῦ πολέμου ὑφιστάμενον κίνδυνον. Οὐδ' ὀφείλομεν, οὐδὲ δυνάμεθα συμβουλεῦσαι τοῖς Τούρκοις τὴν μὴ παραχώρησιν τῆς τε Ἀνάπας καὶ τοῦ Πότι ἄνευ ὑποσχέσεως καὶ ἀρωγῆς πρὸς αὐτούς.

Οὐδ' ἡ Ἀνάπα, οὐδὲ τὸ Πότι θέσεις τόσον γνωσταί εἰσιν, οὐδὲ τῇ ἀληθείᾳ τοσοῦτον σπουδαῖαι ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα συμφέροντα, ὥστε διὰ τὰς θέσεις ταύτας νὰ διατρέξωμεν ἡμεῖς τε καὶ μεθ' ἡμῶν σύμπασα ἡ Εὐρώπη κίνδυνον πολέμου, οὗ σκοπὸς ἔσται ἡ ἀπὸ τῶν ῥωσσικῶν χειρῶν περίσωσις τῶν θέσεων τούτων. Καὶ ὅμως ἀνάγκη ὀλίγα τινὰ ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον φρόνημα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νὰ ῥηθῶσι τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας, ἅμα ὡς οἱ Τοῦρκοι ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀμηχανίας.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις φαιδρύνει μέ πως τὸ γεγονός, ὅτι καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἀληθὴς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποδείκνυται ἡ παρ' ἐμοῦ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1826 πρὸς τὸν κ. Κάννιγκ ἐκφρασθεῖσα γνώμη, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδόλως περὶ Ἑλλήνων ἐμερίμνα, μόνον δ' αὐτοῦ μέλημα ἦν ἡ διευθέτησις τῶν πρὸς τοὺς Τούρκους πραγμάτων αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἡ Ἀνάπα καὶ τὸ Πότι.

Αἱ τῶν Ῥώσσων ἐπιτυχίαι περὶ τὰς ἀρχὰς αὐγούστου τοσοῦτον ἀποφασιστικαὶ ἐφαίνοντο, ὥστε πρόδηλον ὁσημέραι καθίστατο ὅτι ἡ Τουρκία κατ' ἀνάγκην θ' ἀπεδέχετο εἰρήνην ὑφ' ὅρους, οἵτινες ἐκ Πετρουπόλεως θὰ ὑπηγορεύοντο διὰ τοῦ στρατηγοῦ Δίεβιτς. Ἐν τούτοις, ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἐτήρει αὐστηροτάτην ἐχεμυθίαν ὡς πρὸς τοὺς ὅρους ἐκείνους· μεθ' ὅλας δὲ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας διαδιδομένας περὶ αὐτῶν φήμας, οὐδεμία πληροφορία αὐθεντικὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας. Τοῦτο ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἑπομένης περικοπῆς τῶν πρὸς τὸν δοῦκα ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἄβερδην γεγραμμένων τῇ 8 αὐγούστου.

Περὶ τῶν τῆς εἰρήνης ὅρων ὡμίλησα πρὸς τὸν Δίεβεν καθ' ἣν ἔννοιαν ἔγραψα πρὸς τὸν λόρδον Ἑϊτεσβουρῆ, οἱονεὶ δὲ παραπονούμενος ἀνέφερον αὐτῷ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι πανταχόθεν σχεδὸν περιέρχονται εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν αἱ περὶ τῶν ὅρων τούτων φῆμαι, καὶ ὅμως οὐδὲ παρ' αὐτοῦ, οὐδ' ἄλλοθέν που περιῆλθεν ἡμῖν ἐπίσημός τις περὶ αὐτῶν πληροφορία. Ὁ Δίεβεν ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν περὶ ἀνάγκης ἐμπιστοσύνης παλαιὰν ἱστορίαν, ἐπανειλημμένως δὲ καὶ αὖθις διεκήρυξεν ὅτι οὐδέποτε ὁ αὐτοκράτωρ θὰ ἔδιδεν ἡμῖν ἀφορμὴν παραπόνων δικαίων. Περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τήρησιν τῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀγαθῶν σχέσεων, καλῶς δ' ἐγίγνωσκεν ὅ,τι δικαίας ἐνστάσεις ἡμῶν ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ, διὰ τοῦτο δὲ θ' ἀπέφευγε κίνδυνον τοιοῦτον. . . . . .

. . . . . Κατ' ἀνάγκην εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι, ἐὰν ὁ Δίεβιτς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφικνεῖτο, διαβεβαιώσεις δὲ πάλιν ἐλαμβάνομεν περὶ μετριοπαθείας καὶ εἰρηνεύσεως, οὐδόλως ταῦτα θὰ ἠυχαρίστουν ἡμᾶς, καὶ ὅτι κατὰ τὰς πρὸς ἀνθρώπους σχέσεις ἡμῶν τὰ πράγματα συνήθως ἐκρίνομεν οὐχὶ ἐκ τῶν ὑποσχέσεων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Δύο ἡμέρας βραδύτερον αὐτὸς ὁ δοὺξ ἔγραφε τῷ λόρδῳ Κουλεῦ (Cowley) περὶ συνδιαλέξεως, ἣν ὡς πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ῥωσσικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπηρείας εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ κοινὴν γνώμην πρότινων ἑβδομάδων ἔσχε πρὸς τὸν πρίγκηπα Λίεβεν καὶ τὸν κόμητα Ματούσεβιτς. Κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ἐκείνην οἱ τῆς Ῥωσσίας πληρεξούσιοι ὡς μελετώμενον ἐκοινοποίησαν τὸν ὑπὸ τοῦ ῥωσσικοῦ στόλου ἀποκλεισμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αἴνου, παρατηρητέον δὲ ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ῥωσσικὰ στρατεύματα οὐδόλως εἶχον εἰσέτι διαβῆ τὸν

Αἶμον. Αἱ ἑπόμεναι παρατηρήσεις τοῦ δουκὸς ἀρκούντως ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν σχέσεις ἐπικρατήσασαν ἔντασιν.

Εἶπον αὐτοῖς ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Αἴνου οὐδόλως ἀπετέλει ἀποκλεισμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ τῶν ἐκβολῶν ποταμοῦ κοινωνοῦντος πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ὅτι θὰ κατενοεῖτο ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ εἶδος τοιούτου ἀποκλεισμοῦ, ὃν κατ' ἀνάγκην τὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα ποικιλοτρόπως θὰ συνεζήτουν.

Ἐπιμόνως εἶπον αὐτοῖς ὅτι καλὸν τὸ μὴ προώρως ἐπισύρειν τὴν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ δημοσίου προσοχὴν ἐπὶ τῶν σκοπουμένων πρὸς τὴν πεδιάδα Ἀδριανουπόλεως πολεμικῶν ἐργασιῶν—τοῦθ' ὅπερ προφανῶς ἀπεδείκνυεν ὁ μελετώμενος ἀποκλεισμὸς—αἱ δὲ παρατηρήσεις αὗται προὐκάλεσαν τὴν παρὰ τοῦ πρίγκηπος Λίεβεν ἐπανάληψιν τῶν συνήθων παραπόνων διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς καὶ τὴν ἐμὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἐκ τῆς ἐν ᾗ διετέλουν θέσεως οὐδόλως δέον ν' ἀναμένηται ἐκδήλωσις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν κυριάρχην αὐτοῦ ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ κυριάρχην, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπαγρύπνησις καὶ περιφρούρησις τῶν τῆς χώρας ταύτης συμφερόντων, δι' ἃ σπουδαιοτάτην εὐθύνην ἀνέλαβον. Πρὸς τοὺς ῥώσσους πληρεξουσίους ἐπίσης ὑπέδειξα ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδέποτε καθώρισε τῇ Ἀγγλίᾳ σημεῖόν τι πρὸς παῦσιν τοῦ πολέμου κατὰ τρόπον ἐμπνέοντα αὐτῇ ἐμπιστοσύνην, δι' ἣν ἐπανειλημμέναι ἐγένοντο ἐπικλήσεις.

Ἐπανέλαβον τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν διὰ τὴν μὴ γνωστοποίησιν τοῦ μελετωμένου ἀποκλεισμοῦ τῆς Αἴνου. . . ., καὶ ἡ συνδιάλεξις ἔληξεν.

Αὐθημερόν, ἤτοι τὴν 10 αὐγούστου, ὁ δοὺξ γράφων πρὸς τὸν λόρδον Ἄβερδην δυσανασχετεῖ ἐπὶ τῇ τροπῇ τῶν πραγμάτων ἐν γένει.

Πρόδηλον ὅτι τὰ πάντα ἔν τε Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ ὅσον οἷόν τε κακῶς ἔχουσι νῦν ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἀγγλίας συμφέροντα. Τὴν διευθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἀνέλαβον τῷ 1826 πρὸς ἀποφυγὴν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πύλης πολέμου—ὅστις ἐγένετο συνεπείᾳ τῆς ἡμετέρας ἐπεμβάσεως—καὶ πρὸς πρόληψιν ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι μόνης τῆς ῥωσσικῆς ἐπιρροῆς, ἥτις ὑπό τε τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ῥωσσικὴν προστασίαν ἀποκατέστη αὐτόθι κατὰ τύπους, περιπτώσεις καὶ δράσιν ἱκανὴν ὅπως διεγείρῃ δυσαρέσκειαν, ἀρχὰς ἀνατρεπτικάς, καὶ πιθανῶς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἀγγλικῆς ἐξουσίας. Πιθανότης πρὸς παῦσιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ πολέμου ὑπολείπεται μόνον τῇ ἐκχωρήσει χωρῶν ἐκ μέρους τῆς Πύλης, τοιαύτη δὲ ἀπαίτησις οὐ μόνον ἀπᾴδει πρὸς τὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος δοθείσας ὑποσχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκχώρησις ἐδάφους ὅλως εἰδικοῦ τυγχάνει πράγματι, ὁμολογεῖται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ὅλης ἐπιβλαβὴς μόνον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἐὰν αὕτη ἡ παρομοία ἐκχώρησις οὐδόλως χορηγηθῇ, τῶν Ῥώσσων ὁ στρατὸς μετά τινας ἴσως ἑβδομάδας ἐγκαταστηθήσεται ἐν Κωνσταντινουπόλει. Κακὴ τοιαύτη τῶν πραγμάτων ἡ κατάστασις, καὶ ὅμως ἀληθής. Πρὸ πάσης αἰτιάσεως ἀπαιτεῖται συνήθως καὶ παρασκευὴ ἀνάλογος πρὸς ἐνεργὸν ὑποστήριξιν αὐτῆς. . . . . Τὴν ἡμετέραν κυβέρνησιν, διάφορον πρὸς ἄλλας οὐδόλως ἐκφοβίζουσιν αἱ νεώτεραι ἀνατρεπτικαὶ ἀρχαὶ ἢ πράξεις. Ἐπιτυχῶς ἀντέστημεν ἤδη πρὸς ἐνεργείας πολλῷ σημαντικωτέρας τῶν νῦν τυχὸν ἀντιταχθησομένων ἡμῖν. Τῇ κυβερνήσει τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἀπόκειται νὰ κρίνῃ ἐὰν πρέπουσα τυγχάνῃ πράγματι ἡ διὰ τῆς προστασίας καὶ ἀρωγῆς αὐτῆς προαγωγὴ συστήματος τοιούτου. Δέον εὐκρινῶς νὰ ὑπενθυμίσωμεν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν περὶ ἀνακλήσεως τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσχεσιν, μετὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀφοῦ αὖθις ἐνισχύσωμεν τὴν ἐν τῇ Μεσογείῳ ἡμετέραν ναυτικὴν μοῖραν . . . . , δυνάμεθα ν' ἀναμείνωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συγκροτηθησομένης συνδιασκέψεως.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

πρὸς τὴν τάσιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ[1].

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθ. 18).

Β.

Ἐλθωμεν νῦν εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν κόσμον. Οὐδεμία ἀνάγκη ἐπισωρεύσεως ἐπιχειρημάτων πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ μεγάλη περίοδος τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας δέον νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν μᾶλλον προσεγγιζουσῶν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις μεγάλων ἐποχῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε δικαίως ἐξετιμήθη ἡ ἰσχυρὰ ἐπίδοσις τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀναπτύξεως κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Αὐγούστου. Οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς δὲν ἔλαβεν εὐρυτάτην ἔκτασιν, ὅτι δὲν προήχθη μάλιστα μέχρι περιεργίας καὶ ἐπιτηδεύσεως· οὐδεὶς ἐπίσης ὁ ἀντι-

[1]) Ὑπὸ Matthew Arnold καθηγητοῦ τῆς ποιήσεως ἐν τῷ ἐν Ὀξφόρδῃ πανεπιστημίῳ.

λέγων ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ τοῦ πνεύματος καλλιέργεια δὲν κατήντησε γενικωτάτη. Οὕτω δὲν θέλω κατατρίψει τὸν χρόνον πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ Κικέρων καὶ οἱ περὶ τὸν Κικέρωνα ἀπετέλουν ὅμιλον ἀνδρῶν ἐκ τῶν τελειοτάτων τοῦ εἴδους, οὐδὲ ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν συνέγραψε τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ὅπως ὁ Οὐάλτερ Ῥάλεγ. Ἡ μεγάλη αὕτη περίοδος τῆς Ῥώμης ἐστὶν, ἐν συνόλῳ λαμβανομένη, ἡ μεγίστη καὶ ἐντελεστέρα τῶν περιόδων τῆς καθόλου ἱστορίας· βεβαίως δὲ ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν ἔποψιν ἡ περίοδος αὕτη τυγχάνει μεγαλειτέρα καὶ πληρεστέρα ζωῆς καὶ ἐνεργείας καὶ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ εὑρίσκομεν σχολεῖον πείρας ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις εὐρύτερον· αἱ βιωτικαὶ σχέσεις εἰσὶ πλειότεραι, τὰ δὲ γεγονότα ἔχουσι πολὺ μείζονας διαστάσεις. Τὰ πράγματα καὶ τὸ θέατρον ἐφ' οὗ ταῦτα παρίστανται εἰσὶ μέγιστα· ἀλλ' ἄφες ἴδωμεν ὁποία τις ἦν καὶ ἡ φιλολογία, ἐὰν ἀνῆλθε καὶ αὕτη εἰς τὸν παράλληλον τῶν γεγονότων καὶ ἐὰν ὑπῆρξεν ἡ ἀκριβὴς αὐτῶν παράστασις.

Ἀρχίσωμεν ἀφ' ἑνὸς τῶν μεγάλων ποιητῶν, ὃς ἦν ταὐτοχρόνως καὶ μέγας φιλόσοφος, ἀπὸ τοῦ Λουκρητίου. Πρὸ μικροῦ περὶ τοῦ Θουκυδίδου τὸν λόγον ποιούμενος, παρετήρουν ὅτι τό τε πνεῦμα καὶ τὸν τρόπον τοῦ συζητεῖν τὰ ἱστορικὰ ζητήματα ὁμοιότατός ἐστι πρὸς τοὺς τῶν νέων χρόνων συγγραφεῖς, ὁμοιάζει δηλαδὴ πρὸς λόγιον ἄνδρα τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Ἐὰν δὲ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἡ διάνοιά ἐστι νεωτέρα, οὐδὲ τὸ αἴσθημα παρὰ τῷ Λουκρητίῳ τυγχάνει μὴ ὂν ἐπίσης νεώτατον. Ἡ ἐπικράτησις τοῦ συλλογιστικοῦ καὶ τῆς σκέψεως, ἥτις ἐστὶ τὸ χαρακτήρισμα τῶν νεωτέρων ἐποχῶν, ἔχει τὸ δυσάρεστον ὅτι ἐπενεργεῖ πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν καὶ πυρεσσόντων πνευμάτων ἐπαχθεστάτην ἐπιῤῥοὴν, παράγει ἐν αὐτοῖς αἴσθημά τι ἄγνωστον εἰς τὰς ἧττον μὲν ἀνεπτυγμένας, ἀλλὰ μᾶλλον εὐρώστους ἐποχὰς, τὸ αἴσθημα τῆς ἀθυμίας, τοῦ κόρου καὶ τῆς ἀκηδίας. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα συχνότατα ἀναφαίνονται ἐν τοῖς φιλολογικοῖς ἔργοις τῶν νεωτέρων χρόνων, αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια καταφαίνονται ἐναργέστατα καὶ ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Λουκρητίου. Ἡ δραστικωτάτη καὶ πανδημοτάτη περικοπὴ τοῦ ἔργου τοῦ Λουκρητίου, ἥτις ἐστὶν ἐκ τῶν δραστικωτάτων περικοπῶν πασῶν τῶν φιλολογιῶν, ἐστὶν ὁ γνωστότατος ἐπίλογος τῆς τρίτης Ὠδῆς. Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ἐπιδείκνυσιν ἡμῖν διὰ διδακτορικοῦ ὕψους τὸν κόρον, τὴν ἀνίατον ἀκηδίαν, τὴν παρακολουθοῦσαν τὸν ἄνθρωπον ἐν πάσαις ταῖς ἀπολαύσεσιν αὐτοῦ· μετὰ ὀριμείας εἰρωνείας καταγελᾷ ὁ Λουκρήτιος τὴν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἀνανδρείαν, μεθ' ἧς προσκολλῶνται εἰς τὴν ζωὴν, ἥτις καὶ διὰ τοὺς εὐτυχεστέρους οὐδὲν ἑτερόν ἐστιν ἢ αἰωνία καὶ μονότονος ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἐνασχολήσεων. «Ὁ ἄνθρωπος (λέγει) ἐπιχειρεῖ μακρυνὰς ὁδοιπορίας διότι ἀπηύδησε διαμένων εἰς τὰ ἴδια, ἐπιστρέφει δὲ οἴκαδε διότι ἐν ταῖς ξέναις χώραις δὲν ᾐσθάνθη ἑαυτὸν εὐδαιμονέστερον· ἐγκαταλείπει τὴν πόλιν καταφεύγων εἰς τοὺς ἀγροὺς, ἅμα δὲ φθὰς ἐκεῖ ἀπορεῖ περὶ τοῦ πρακτέου, ἢ ἐκτάδην καὶ νωχελῶς κατακείμενος ζητεῖ τὸν ὕπνον ἵνα λησμονήσῃ τὰ πάντα καθεύδων, ἢ ἐπανακάμπτων μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος ἐπιστρέφει ἐπὶ τοῦ δρόμου ὃν πρὸ μικροῦ διέτρεχεν. Οὕτω δὲ ἕκαστος ἡμῶν προσπαθεῖ ὑπεκφυγεῖν ἑαυτόν.

Ὁποία περιγραφὴ τῆς ἀκηδίας, τῆς ἀῤῥωστίας ταύτης ἐξ ἧς πάσχουσιν αἱ πλεῖσται τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν αἱ μᾶλλον προηγμέναι! «Ὦ ἄνθρωπε (ἀνακράζει), πάντες οἱ φωστῆρες τοῦ κόσμου, ὁ Σκιπίων, ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἐπίκουρος ἐσβέσθησαν, καὶ σὺ διστάζεις, ὀπισθοχωρεῖς ἐνώπιον τοῦ θανάτου, σὺ οὗτινος ὁ βίος ἐστὶν ἐκ προκαταβολῆς θάνατος, σὺ ὅστις καταναλίσκεις τὸ μεγαλείτερον τῆς ὑπάρξεώς σου μέρος ἐν τῷ ὕπνῳ, σὺ ὁ ἐνυπνιαζόμενος ἐγρηγορῶν, σὺ ὁ πανταχοῦ καὶ πάντοτε φέρων μετὰ σεαυτοῦ τοὺς πυρετώδεις καὶ χιμαιρικοὺς φόβους τῆς περιφόβου ψυχῆς σου!» Καὶ ἀλλαχοῦ «Οὐδὲν ἔχω νὰ σοὶ ὑποδείξω, ὅπερ δὲν γνωρίζεις» — ἡ ἀποστροφὴ αὕτη ἐστὶ τῆς φύσεως πρὸς τὸν ἄνθρωπον — «Οὐδὲν ἔμεινέ μοι ἵνα ἐφεύρω πρὸς τὴν σὴν διασκέδασιν — eadem sunt omnia semper — ὁ τῆς δημιουργίας νόμος ἐστὶν αἰωνία μονοτονία».

Βεβαίως ὁ Λουκρήτιός ἐστι νεώτερος, ἀλλὰ παρίστησι καὶ τὰς τάσεις ἐν συνόλῳ τοῦ νεωτέρου κόσμου; Ἔστιν ἄρά γε πιστὴ καὶ ἐντελὴς εἰκὼν αὐτοῦ; Οὐχὶ, διότι πῶς ἐστι δυνατὸν ἑρμηνεῦσαι τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ τὸν μὴ διατελοῦντα ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ μετ' αὐτῆς ἄνδρα, τὸν μηδαμῶς συμπαθῶς διακείμενον πρὸς αὐτήν; Ἀναμνήσθητε τῶν συγκινήσεων τῆς τότε Ῥώμης, τοῦ ἀγρίου ταράχου τῆς κοινωνίας ἐκείνης, τῆς ἐντάσεως τοῦ βίου, ἅτινα χαρακτηρίζουσιν αὐτὴν, τῶν πυρεσσουσῶν προσπαθειῶν πρὸς ἃς ἐπόθει. Ἀπὸ πάντων τούτων ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ὁ Λουκρήτιος, ἀποσύρεται καὶ διδάσκει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ προφυλάσσωνται αὐτῶν, προτρέπει αὐτοὺς ν' ἀμελῶσι τῶν τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐπιδοθῶσι πάντες εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, naturam cognoscere rerum· δι' αὐτὸν ὅμως οὐδὲ εἰς τὰς σπουδὰς ταύτας, οὐδὲ ἐν τῷ ἀναχωρητηρίῳ τούτῳ διέμεινε θέλγητρον ἢ βάσις ἀσφαλὴς εὐρυτέρα τῶν τοῦ πολυταράχου θεάτρου ἀφ' οὗ ἐξῆλθε. Διὰ σφοδρᾶς καὶ ἀπέλπιδος προσπαθείας φαίνεται προσηλώσας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς θέας τῶν πραγμάτων, ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείων

τοῦ ἀρχεγόνου κόσμου, ἐπὶ τοῦ κόσμου δηλαδὴ ἐκείνου, ὅστις οὐδὲν ἔσχεν ἐκ τῶν ὅσα νῦν συνταράσσουσιν αὐτὸν, καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ καταθλίβοντος αὐτὸν ἐφιάλτου, τῆς πληθώρας ταύτης τοῦ βίου, ἣν πανταχοῦ βλέπει· ἐπαναλαμβάνει καθ' ἑαυτὸν πάντοτε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ ὥρα τῆς ἐκμηδενίσεως, προσπαθεῖ δὲ νὰ πείσῃ ἑαυτὸν ὅτι τὰ πάντα ἐστὶ ματαιότης. Ἀναγινώσκων τις τὸν Λουκρήτιον εὐκόλως καταλαμβάνει τὸν λόγον, δι' ὃν ἐπλάσθη ἡ περὶ αὐτοῦ διήγησις, ὅτι διετέλει δηλητηριασμένος καὶ καταβεβλημένος ὑπὸ λαθραίας ἀῤῥωστίας καὶ ὅτι συνέγραφε τὸ ἀθάνατον αὐτοῦ ἔργον κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς ὑγείας, ἅτινα ἔμενον μετὰ τοὺς πόνους αὐτοῦ. Ὁ Λουκρήτιος λοιπόν ἐστι ποιητὴς πυρέσσων, κεκμηκὼς καὶ νοσῶν· ἀῤῥωστήμων δὲ νοῦς ἀδύνατον νὰ διερμηνεύσῃ ἐντελῶς τὸν αἰῶνα αὐτοῦ.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὸν Βιργίλιον, τὸν εὐτυχέστατον δηλαδὴ τῶν ποιητῶν, τὸν ἐκπροσωποῦντα, κατὰ τὸν Δάντην καὶ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον, τὴν ἐντέλειαν τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Ὁ Βιργίλιος δὲν παριστᾷ μὲν τὴν ἐν τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι ἐντέλειαν· ἀπελθέτω ὅμως ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἰδέα τοῦ συντέλειαι συναυλίαν μετὰ τῶν δυσφημούντων καὶ ταπεινούντων τὸν ἄνδρα, διαῤῥήδην δ' ὁμολογῶ ὅτι ὅσα ἂν περὶ Βιργιλίου εἴπω, οὐδὲν αὐτῶν ἐστι τὸ μὴ μαρτυροῦν τὴν βαθεῖαν ἅμα καὶ συμπαθῆ ἐμοῦ λατρείαν πρὸς τὴν ἐξαισίαν ταύτην διάνοιαν. Ἐπιτραπήτω μοι ὅμως νὰ ἐρωτήσω ὅ,τι καὶ περὶ Λουκρητίου ἠρώτησα, νὰ ἐρωτήσω δηλαδὴ ἐὰν τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐστιν ἀληθὴς κατοπτρισμὸς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, παρίστησιν ἄρά γε τοῦτο τὴν ἐποχὴν ἐν ᾗ ἔζη ὁ ποιητὴς, τὸν ῥωμαϊκὸν δηλαδὴ κόσμον, ὅστις τότε διετέλει ἔτι ἐν τοιαύτῃ ἰσχύϊ; Παρίστησι τὸ ἔργον τοῦτο τὴν ἰσχυρὰν ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ὡς ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία τοῦ πέμπτου αἰῶνος παρίστησι τὴν λαμπρὰν ἀνάπτυξιν τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους;

Ἡ μορφὴ αὕτη τοῦ ἔργου τοῦ Βιργιλίου, ἡ μορφὴ ἡ ἐπικὴ, ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἀδύνατα ἐπεχείρησεν· ἡ ἐποποιία ὡς ἐκδήλωσις, ὡς εἰκὼν τῶν συγχρόνων γεγονότων ἢ τῶν σχεδὸν συγχρόνων ἔφθασεν ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὁμήρου εἰς ἀθάνατον, ἀνυπέρβλητον ἐπιτυχίαν· θαυμασίως ἐπίσης ἐπέτυχε διὰ σοφῶν ποιητῶν ἡ ἀπεικόνισις παρῳχημένων γεγονότων. Ἀλλὰ πρὸς περιγραφὴν τοῦ παρελθόντος, ἵνα περιβληθῶσι τὴν ποιητικὴν ὀμφὴν τὰ γεγονότα, τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν πάλαι, ἡ ἐπικὴ πολὺ ὠχροτέρα τυγχάνει τῆς δραματικῆς μορφῆς. Οἱ μεγάλοι ποιηταὶ τῆς συγγενοῦς πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος ἀναμφιλέκτως εἰσὶν, ὡς ἀνέφερα, οἱ δραματικοὶ ποιηταί. Οἱ ἐνδοξότατοι αὐτῶν ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης περιεσώθησαν, ἐνῷ οἱ δοκιμώτατοι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐπικοὶ ποιηταὶ, ὁ Πανύασις, ὁ Ἀντίμαχος, καὶ ἄλλοι, καίπερ μεγίστης ἀπολαύοντες παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρινοῖς ὑπολήψεως, ἀπωλέσθησαν συγχυσθέντες μετὰ ἀδοξοτέρων ἄλλων. Τίς ὁ λόγος; διότι τὸ δρᾶμα παρίστησιν, ὑπέρ τι ἄλλο, τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις ἐναργέστατα ὁριζομένας ὑπὸ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου· παρίστησι λοιπὸν ὅ,τι διατελέσει εἰς τὸν πάντα χρόνον καταληπτὸν τοῖς πᾶσι καὶ κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον παντός. Τὸ στάδιον τῆς ἐποποιίας ἐστὶν εὐρύτερον· ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐκτίθησιν οὐ μόνον τάς τε διανοίας καὶ τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα διαμένουσιν αἰώνια, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ βίου, τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἔθιμα καὶ πᾶν ὅ,τι ἐστὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου· ἵν' ἀπεικονίσῃ δέ τις πιστῶς καὶ ἐναργῶς πρόσκαιρόν τι, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μάρτυς αὐτόπτης, σύγχρονός τις. Ὅσῳ δ' ἀφορᾷ τὰς ἐντέχνους καὶ σοφὰς παλινορθώσεις τοῦ παρελθόντος, τὰ ἔργα δηλαδὴ ἀρχαιολόγων τινῶν ποιητῶν, τὰ ζωογονοῦντα αἰῶνα μακρὰν ἤδη ἡμῶν ἀφεστηκότα, ταῦτα μὴ ἐμπνεόμενα ὑπὸ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ θερμογόνου ἐκείνου, ὅπερ μεταδίδωσιν ἐν τῇ ἀφηγήσει ὁ αὐτόπτης μάρτυς ὁ σύγχρονος ἀφηγητὴς, ἀδυνατοῦσι νὰ μεταδώσωσι ζωηροτάτας συγκινήσεις πρὸς τὸν ἀναγνώστην. Ποῖόν ἐστι τὸ μᾶλλον κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν μέρος τῆς Αἰνειάδος; Τὸ μέρος ἐν ᾧ ἀνετώτερον κινεῖται ὁ Βιργίλιος, ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ζωηρότερον καὶ σφοδρότερον ἀναπτύσσεται; Τὸ μέρος τοῦτό ἐστιν ἀκριβῶς τὸ ἔχον δραματικὸν τὸν χαρακτῆρα, τὸ ἐπεισόδιον τῆς Διδοῦς, ἔνθα ἡ τοῦ τόπου περιγραφὴ ὀλιγίστην ἔχει σημασίαν, ἐν ᾧ εἰς οὐδὲν συντελεῖ τὸ σχέδιον, τὸ πᾶν δ' ἀποτελοῦσιν οἱ χαρακτῆρες. Οὕτω ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἐὰν ὁ Βιργίλιος ἔζη ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν τὸ ἔπος ἤθελεν εἶσθαι ἄκαιρόν τι καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδύνατον, θ' ἀπέβαινε δραματικὸς ποιητής. Ἀληθῶς ὑπάρχει τι τὸ προσκροῦον, ἀνακολουθία τις μεταξὺ τῶν ὀρέξεων, τῶν τάσεων τοῦ πνεύματος τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ Οὗτος ὁ λόγος δι' ὃν πανταχοῦ τῆς Αἰνειάδος αὐτοῦ φαίνεται ὑπολανθάνουσα ἄφραστός τις μελαγχολία, οὐχὶ ἡ σκυθρωπὸς καὶ ἀγρία μελαγχολία τοῦ Λουκρητίου, ἀλλ' ἑτέρα τις ἤρεμος καὶ ἐπαγωγὸς, ἥτις ἐπιχέουσα χάριν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Βιργιλίου ἀποδείκνυσι ταὐτοχρόνως τὸ ἀτελὲς αὐτοῦ. Ὀρθῶς πάνυ παρετήρησεν ὁ Νείβουρος, ὅτι ὁ Βιργίλιος οὐχὶ μετριοφροσύνην ὑποκρινόμενος, ἀλλ' εἰλικρινῆ δυσαρέσκειαν καὶ ἐνδελεχῆ ἀθυμίαν ἐκφράζων, ηὐ-

χετο ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου του ἵνα ἀφανισθῇ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Λεπτοφυοῦς μὲν πνεύματος καὶ εὐρείας μαθήσεως, ἀλλ' ἀσθενοῦς κράσεως καὶ λίαν εὐαίσθητος ἐτύγχανεν ὁ ἀνὴρ ἐν μέσῳ κατακλυδωνιζομένου κόσμου, συνειδὼς τὴν ἰδίαν ἀδυναμίαν ὅπως ὑπερκρατήσῃ τῶν γεγονότων καὶ ἐποπτεύσας περιγράψῃ αὐτὰ ἐν καλλιτεχνικῷ τινι ἔργῳ. Τοιοῦός τις ἦν ὁ Βιργίλιος· χαρίεσσα ἅμα καὶ θελκτικὴ μορφή, μία τῶν μᾶλλον ἐπαγωγῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων. Καὶ ὁμολογητέον μὲν πάντα ταῦτα, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως ὁμολογητέον ὅτι ἡ Αἰνειὰς οὔτε πιστὴ εἰκὼν, οὔτε ζωηρά τις ἑρμηνεία ἐστὶ τῆς μεγάλης ἐποχῆς τῆς Ῥώμης.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν Ὁράτιον δὲν στερεῖται μὲν οὗτος ὅ,τι ἐστερεῖτο ὁ Λουκρήτιος, φαιδρότητος καὶ εὐθυμίας, στερεῖται ὅμως ἐμβριθείας. Λέγω δὲ περὶ αὐτοῦ ὅ,τι εἶπον περὶ Μενάνδρου, ὅτι δηλαδὴ διατελεῖ τὸ ἐντρύφημα τῶν νοημόνων καὶ ἀνεπτυγμένων ἀνθρώπων, διότι οὐδεμία ἐν αὐτῷ εὕρηται πρόληψις, οὐδεμία ἀπάτη· ἀλλ' οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ἀνθρώπων, αἱ μᾶλλον προηγμέναι ἐποχαὶ εὑρίσκουσιν ἀνεπαρκῆ τὴν σοφίαν αὐτοῦ ὡς μὴ ἱκανοποιοῦσαν ὁλοσχερῶς αὐτούς. Ἐὰν ὁ ἀνθρώπινος βίος ἀπετέλει τέλειόν τι ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ, ἄνευ ἐνεργείας, οἱ ἐντελέστεροι ἑρμηνευταὶ αὐτοῦ θὰ ἦσαν ὁ Μένανδρος καὶ ὁ Ὁράτιος· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, διὰ τοὺς κρείττονας τοὐλάχιστον ἡμῶν· ἐπειδὴ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, οὐδὲ ὁ Ὁράτιος ἐκπροσωπεῖ πιστῶς τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ.

Ἐν Ῥώμῃ λοιπὸν εὕρομεν μὲν ἐποχὴν συμφωνοῦσαν κατὰ τὸ πνεῦμα πρὸς τοὺς καθ' ἡμᾶς νεωτέρους χρόνους, ἐποχὴν πολιτικὴν τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαν, ἴσως μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν καὶ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, οὐχὶ ὅμως καὶ φιλολογίαν ἐκφράζουσαν ἱκανῶς τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἐνῷ ἐν Ἑλλάδι παρὰ τὸν αἰῶνα τὸν μᾶλλον συγγενῆ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ὑπῆρξεν ὅ,τι ἔλειψεν ἐν Ῥώμῃ, φιλολογία, ἥτις ἦν τὸ ἐντελέστατον τοῦ αἰῶνος ἀπεικόνισμα.

Πρὸς κατανόησιν τῆς ἱστορίας τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δέον νὰ παραβάλωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας πασῶν τῶν φυλῶν, ὑπὸ δὲ τὴν ἔποψιν ταύτην ἱκανῶς νομίζω ἀπέδειξα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία, ἡ ἑλληνικὴ πρὸ πάντων ποίησις ἀνάγκη νὰ διαμένῃ διὰ τοὺς Ἄγγλους ἡμᾶς ἀντικείμενον αἰωνίας μελέτης.

(Ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως).

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ.

(Ἐκ τῶν τοῦ **ΣΑΙΜΜΑΡΚΟΥ ΓΙΡΑΡΔΙΝΟΥ**).

Ἐπιχειρῶν νὰ λαλήσω ἐν μέσῳ ὑμῶν, ἀπὸ τοῦ πρώτου ζητήματος ἄρχομαι, κύριοι, τὸν λόγον ποιούμενος. Τῶν δύω τούτων λέξεων δημόσιον καὶ λαὸς ποτέρα ἄρ' ἄγει τὴν μεγίστην δύναμιν, τὴν μεγίστην ἰσχὺν ἐμφαίνει; Ὁ μὲν λαὸς εἶναι ἰσχὺς πραγματικὴ, ἐπίσημος, νόμιμος, ἰδίας ἀσκῶν λειτουργίας, οὐσιῶδες ἀποτελῶν μέρος τῆς συνταγματικῆς πολιτείας, μόλις δικαίωμα περὶ αὐτοῦ νὰ λαλήσω παρέχει μοι.

Τὸ δημόσιον τοὐναντίον ἠθική ἐστιν ἐξουσία· κρίνει, ἐκτιμᾷ, ἐπιδοκιμάζει· τὰ πάντα εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὑπάγονται ἁρμοδιότητα, πεζὸς λόγος καὶ ποίησις, ἀγάλματα καὶ πίνακες, καλαὶ καὶ ἀγαθαὶ πράξεις, οὐδενὸς τὴν δικαιοδοσίαν του διαμφισβητοῦντος· ὁ λαὸς, ἐπαναλαμβάνω λέγων, τὴν ἰδίαν ἐν τῷ κράτει ἔχει λειτουργίαν· γινώσκομεν δὲ ἡμεῖς ποῦ ὁ λαὸς ψηφοφορεῖ, ποῦ αἱ ψῆφοι αὐτοῦ συνάγονται, ἀριθμοῦνται, προκηρύσσονται, διάφορα παράγουσαι ἀποτελέσματα, ἀναλόγως τοῦ ἐκ τῆς κάλπης προκύπτοντος χρησμοῦ, ὅστις ὁτὲ μὲν πλήρη εἰλικρίνειαν καὶ μεγαλεῖον ἐκφράζει, ἐνίοτε ὅμως δίδει ὑπόνοιαν ὅτι τὴν Πυθίαν ἐνέπνευσεν ὀπωσοῦν τοῦ μεγάλου ἱερέως τὸ πνεῦμα· τὸ δημόσιον ἐξ ἐναντίας, ἆ, κύριοι! ἐὰν ἠδυνάμην νὰ ἐκφράσω τὴν ἰδέαν μου πλήρη . . . τὸ δημόσιον μέγα κέκτηται πλεονέκτημα, μεγάλην τιμὴν, οὐδὲν ὑπούργημα ἐκτελεῖ, οὐδεμίαν ἔχει πολιτικὴν λειτουργίαν. Ποῦ λοιπὸν ψηφοφορεῖ; ποῦ κρίνει; Ἐνταῦθα, ἀλλαχοῦ, παντοῦ, ὅπου ἀρέσκεται συνερχόμενον· τὸ δημόσιον εἶσθε ὑμεῖς, ἐγὼ, ὁ κόσμος ὅλος.

Ναί! Τὸ δημόσιον εἶναι ὁ κόσμος ὅλος, τολμῶ μάλιστα εἰπεῖν ὅτι αὐτὸ μᾶλλον ἀντιπροσωπεύει τὸν κόσμον ὅλον, ἢ ἡ καθολικὴ ψηφοφορία, διότι ἐν τῷ κοινῷ καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες πολιτικὰ κέκτηνται δικαιώματα, ὅθεν καὶ ψηφίζουσι καὶ κρίνουσι καὶ ἐκτιμῶσι, τούτου δ' ἕνεκα παρέχουσιν εἰς τοῦ δημοσίου τὰς ψήφους χαρακτῆρα καθολικότητος εὐρυτέρας, ἢ ὅσην ἔχει ἡ ψῆφος τοῦ κατὰ νόμον ὡρισμένου λαοῦ.

. . Πῶς δὲ τὸ δημόσιον ἐνεργεῖ; πῶς τὸ ἑαυτοῦ κράτος διαχειρίζεται; Ὡς παράδειγμα προκείσθω μία τῶν προφανεστέρων καὶ σημαντικωτέρων τῆς ἐξουσίας του πράξεων. Τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἣν λαλοῦμεν, τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἣν οἱ μεγάλοι ἡμῶν συγγραφεῖς, κοινὴν παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Εὐρώπης κατέστησαν, τίς κατεσκεύασε; Κύριοί τινες λίαν εὐγενεῖς λέγουσί μοι ἐνίοτε ὅτι ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τὴν γλῶσσαν δημιουργεῖ· οὐχὶ ἡ Ἀκαδημία, κύριοι, οὐχί! ἀλλ' ὑμεῖς, ὁ λαὸς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὸ δημόσιον δηλονότι· οἱ δὲ ἀκαδημαϊκοὶ, ἐπείγομαι νὰ ὁρίσω τὸ ἔργον αὐτῶν, οἱ ἀκαδημαϊκοὶ συμβολαιογράφοι ἁπλῶς εἰσιν ἡμέτεροι· ἀναγράφοντες τὰς ὑμετέρας θελήσεις, γράφοντες καθ' ὑμετέραν ὑπαγόρευσιν οὐδὲν αὐτοὶ ἐκινοοῦσιν ἴδιον, ὑμεῖς ἐστὲ οἱ ἐπινοοῦντες, ὑμεῖς οἱ δημιουργοί. Ἡμεῖς ἄτε δὴ προσεκτικοὶ καὶ ἐπιμελεῖς συμβολαιογράφοι ἔργον ἔχομεν νὰ ἐπιβεβαιῶμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν ὑμετέρων βουλήσεων· πῶς δὲ κατορθοῦμεν τοῦτο; Ἰδού. Ἀπαιτοῦμεν ἁπλῶς παρὰ τοῦ δημοσίου νὰ τηρῇ, περὶ λέξεων προκειμένου, τὴν αὐτὴν θέλησιν ἐπὶ δέκα ἢ εἴκοσιν ἔτη, ὑποβάλλοντες δ' ἔπειτα τὰς λέξεις εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προασκήσεως τῆς δοκιμασίας, παραδεχόμεθα ταύτας, πιστεύοντες τότε ὅτι τὸν προσήκοντα αὐταῖς κέκτηνται χαρακτῆρα, ὅτι προέρχονται δηλονότι ἐκ τῆς καρδίας, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ. Ἅμα τῇ ἐμφανίσει, ἐπὶ παραδείγματι, γελοίου τινὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, πλάνης, ἢ προφανοῦς παραλογισμοῦ, παραυτίκα ὁ λαὸς, τὸ δημόσιον στιγματίζουσι τὸ γελοῖον τοῦτο, καινὴν δημιουργοῦντες λέξιν, ὁρίζουσαν καὶ χαρακτηρίζουσαν αὐτό. Τί δὲ μετὰ ταῦτα συμβαίνει; Δυοῖν θάτερον· ἢ τὸ στιγματισθὲν παρ' ὑμῶν διὰ τῆς νέας ἐκείνης λέξεως γελοῖον ἐκπίπτει τε καὶ ἐξαφανίζεται, τότε δὲ καὶ ἡ λέξις ἐξοβελίζεται, ἢ παραμένοντος τοῦ γελοίου καὶ ἡ λέξις παραμένει. Ἰδού, κύριοι, ὁποῖον τὸ μυστήριον τῆς μεγάλης ταύτης πράξεως, τῆς μεγάλης ταύτης δημιουργίας τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου, ἣν γαλλικὴν ἀποκαλοῦμεν γλῶσσαν· μὴ ἐμφιλοχωρούσης δὲ τῆς διαλογῆς ἐκείνης, ἣν ἔφθην ὑποδείξας, τί τὸ συμβησόμενον; οἷα σύγχυσις! Χθὲς, σήμερον, αὔριον, ἀδιαλείπτως νέαι ἐξανατέλλουσιν, οὕτως εἰπεῖν, λέξεις. Τὰς λέξεις ταύτας τὰς καινὰς ὀφείλομεν ἄρα νὰ εἰσάγωμεν ἐν τοῖς λεξικοῖς τῆς γαλλικῆς γλώσσης, πρὶν ἢ περὶ αὐτῶν ὁ χρόνος ἀποφανθῇ; Καὶ πῶς! Ἐὰν, παρερχομένων τῶν πραγμάτων, παραμείνωσιν αἱ λέξεις, τὸ μὲν λεξικὸν τῆς ἡμετέρας γλώσσης θέλει καταστῇ ἀπηρχαιομένων ἐπίπλων ἀποθήκη, αἱ δ' ἐπερχόμεναι γενεαὶ ἀμηχάνως θὰ ἔχωσιν ὡς πρὸς τὴν περὶ αὐτῶν ἔννοιαν.

Χαρακτηρίσας, κύριοι, τὴν τοῦ δημοσίου διοργάνωσιν, ἐπέμεινα νὰ δείξω ὅτι μία τῶν μεγίστων αὐτοῦ ἐνεργειῶν εἶναι αὐτὴ ἡ ἡμετέρα γλῶσσα, ἣν ἐγὼ τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον, ἐξ ὅσων τὸ δημόσιον ἀνήγειρε μνημείων, ἀποκαλῶ.

Ἐν Ἀρτάκῃ . . . 187

Ν. Κ. Α.

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΝ ΑΙΩΝΑ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 18).

Ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος συχνότεραι ἀποβαίνουσιν αἱ μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας Κωνσταντινουπόλεως σχέσεις, διὰ τῶν πολλῶν πρεσβειῶν, αἵτινες ἀντηλλάσσοντο μεταξὺ τῶν αὐλῶν Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς Εἰρήνης. Τῷ 812 δ' Ἀρσάφης καὶ Θεόγνωστος, ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ, μεταβαίνουσιν εἰς Ἀκουΐσγρανον, ὁ δὲ Ἐγινάρδος ἀναφέρει ὅτι εἰσαχθέντες παρὰ τῷ ἡγεμόνι προσηγόρευσαν εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα. Ὁ Ἄκτων, ἀββᾶς τοῦ Ῥιχενὼ, φαίνεται σπουδάσας τὴν ἑλληνικὴν, καθόσον δίδει εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν περιοδείας αὐτοῦ τὸν τίτλον Ὁδοιπορικόν. Ἡ μονὴ τοῦ Ῥιχενὼ διετήρησε τὴν περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ παράδοσιν. Καὶ ἀληθῶς βλέπει τις ἐκεῖ τὸν Βαλλαφρίδον Στράβωνα, μοναχὸν καὶ εἶτα ἀββᾶν, μαθητὴν δὲ τοῦ Ῥαβὰν Μὼρ, ἑρμηνεύοντα τὸν Ὅμηρον, τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν Σαπφώ. Τὸ δὲ μάλιστα πάντων ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τῷ 866 εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἑρμενρῖκος ἀπῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν, ὅπως κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν αὐτῇ, ὅπου ἐλαλεῖτο ἡ ἑλληνική.

Καθ' ἃ ὁ Θίγανος ἀναφέρει, Λουδοβῖκος ὁ Νωθρὸς κάλλιστα ἐξέμαθε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν, ἀλλ' ὡς ὁ Κάρολος ὁ Μέγας ἐνόει μᾶλλον ἢ ὡμίλει τὴν ἑλληνικήν.

Ἀλλὰ δύναταί τις νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἡ τοῦ δουκὸς Ἐρρίκου θυγάτηρ Ἐδβίγη ἐμνηστεύθη τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον; Εὐνοῦχοι ἐξ Ἀνατολῆς ἐλθόντες ἐδίδαξαν αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀποῤῥίψασα τὸν ἔνδοξον γάμον δι' οὗ θὰ ἐγίνετο σύζυγος τοῦ Βουρχὰρ, ἐχήρευσε ταχέως καὶ ἐπεδόθη ὅλη εἰς τὰς μελέτας, ἐμπιστευθεῖσα ἑαυτὴν εἰς τὸν Ἐχεβάρδην, ὅστις διηύθυνε τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Ὁ Ἐχεβάρδης οὗτος ἀναφέρει τὸ ἑπόμενον περὶ αὐτῆς ἀνέκδοτον. Ἡμέραν τινὰ παρουσιάσθη αὐτῇ νεανίας κληρικὸς, ὃν, ὡς ἔλεγεν, ὁ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἔρως ἔφερε πρὸς αὐτήν. Ὁ νεανίας οὗτος μαθητὴς, ἀρκετὰ πεπαιδευμένος ὅπως στιχουργῇ αὐτοσχεδίως, ἐγνωστοποίησεν αὐτῇ τὸν πόθον αὐτοῦ διὰ τῶν ἑπομένων· «Ἐπεθύμουν, κυρία, νὰ ἦμην Ἕλλην, μόλις Λατῖνος ὤν». Καταθελχθεῖσα ἡ Ἐδβίγη ἐκ τῆς ζωηρότητος αὐτοῦ, προσείλκυσε παρ' ἑαυτῇ, ἠσπάσατο αὐτὸν καὶ διατάξασα νὰ καθήσῃ παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἠρώτησεν ἐὰν δύναται νὰ αὐτο-

σχεδιάσῃ καὶ ἄλλους τινὰς στίχους. Τὸ μειράκιον ἀπήντησε· «Δὲν δύναμαι νὰ συνθέσω στίχους ἀξίους ὑμῶν· τόσον μὲ ἐτάραξεν ὁ γλυκὺς οὗτος ἀσπασμός». Τὴν συνήθη αὐτῆς σοβαρότητα δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐκείνη ἀπέναντι τοιούτου χαριεντισμοῦ καὶ ἐξερράγη εἰς γέλωτα. Εἶτα καθίσασα τὸ μειράκιον παρ' ἑαυτῇ ἐδίδαξεν αὐτὸ νὰ ψάλλῃ τὴν ἀρχαίαν Μαρίαν καὶ Φλουμίναν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν. Πολλάκις ἐν ταῖς ὥραις τῆς διαχύσεως διέτασσεν αὐτῷ νὰ μεταβαίνῃ παρ' αὐτῇ, διδάσκουσα αὐτὸ νὰ στιχουργῇ ἑλληνιστί. Τὸ ἠγάπα τρυφερῶς, ὅτε δ' ἀνεχώρησεν, τῷ ἔδωκεν ὡς δῶρον τὸν Ὁράτιον.

Ὁ Χεῖρὶκ, Ῥαβὰν Μὼρ καὶ ἰδίᾳ ὁ Σκῶτος Ἐριγένης δὲν εἶναι τυχαῖοι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος. Ἐν τῇ αὐλῇ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ ἡ ἑλληνικὴ δὲν ὑπολείπεται τῆς ἐν τῷ ΙΖ' αἰῶνι ἱσπανικῆς καὶ ἰταλικῆς· οὐδεμία ἐγίνετο παίδευσις ἄνευ μικρᾶς μὲν ἀλλὰ πραγματικῆς γνώσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὁ δέκατος αἰὼν, ὅστις δικαίως θεωρεῖται ὡς αἰὼν τοῦ σκότους καὶ τῆς συμφορᾶς, δὲν παρεκώλυσεν οὐδὲν ἧττον τὴν παράδοσιν τοῦ μανθάνειν τὴν ἑλληνικήν. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τριηνουκρίας (Trèves), εἰς τὰ πέριξ τοῦ Τοὺλ καὶ Βεροδούνου, ὁ ἅγιος Γιράρδος παρέχει εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄσυλον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ. Ἐκεῖ συνέστησαν ὁλοκλήρους κοινότητας μετὰ τῶν Ἰβερνῶν, τῶν μετ' αὐτῶν συνενωθέντων, καὶ ἐτέλουν χωριστὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ καὶ κατὰ τὸ ἴδιον δόγμα.

Ἐν δὲ τῇ ἀναστροφῇ αὐτῶν ὁ διάσημος Οὐμβέρτος, πρῶτον μὲν μοναχὸς τῶν Moyen-Moutiers, εἶτα δὲ καρδινάλιος, ἤντλησε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς, ἧς ἐποιήσατο χρῆσιν κατ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι δὲ περίεργον ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐψάλλετο ἐπί τινας ἡμέρας ἐν Λεμοβίκῳ ἡ μυσταγωγία ἑλληνιστί;

Κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς ἀποβαίνει διὰ τῶν σταυροφοριῶν κοινοτέρα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Οἱ τῆς Πελοποννήσου κατακτηταὶ γάλλοι ἱππόται μανθάνουσι τὴν γλῶσσαν τῶν νέων αὐτῶν ὑπηκόων. Οἱ Δομινικανοὶ καὶ Φραγγισκανοὶ ἐπισκέπτονται τὰς χώρας ταύτας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐν τῷ πρὸς προσηλυτισμὸν ζήλῳ αὐτῶν ὁμιλοῦσιν ἑλληνιστί.

Οἱ Φράγκοι ἐπειράθησαν τὸ πρῶτον ὅπως ὑπερισχύσῃ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ ἡ γαλλικὴ ἢ ἡ λατινική, εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς δὲν ἀπηλπίζοντο νὰ ἐκλατινίσωσι τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ταχέως τὸ ἄγονον τῶν ἀγώνων αὐτῶν ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ μεταφράσωσιν ἑλληνιστὶ τὸ δεύτερον μέρος τῶν ἐν Ἱεροσαλὴμ ἐκδοθέντων νόμων τοῦ Γωδεφρείδου, οἵτινες ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν διάλεκτον. Οὕτως ἀνασκευάζεται τὸ πολλάκις λεχθὲν καὶ ἐπαναληφθὲν ὡς τεκμήριον τῆς ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἀγνοίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἑλληνικόν ἐστιν, οὐκ ἀναγινώσκεται (Græcum est non legitur).

Ἀλλ' ἐνῷ ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Δύσεως διαιωνίζετο ἡ ὑψηλὴ αὕτη καὶ εὐγενὴς φιλολογία καὶ διετήρει ἐν τῇ μνήμῃ πάντων τὰ ὀνόματα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ἑτέρα ἀνεπτύσσετο φιλολογία κατωτέρα, ἣν δυνατὸν ἀποκαλέσαι νεωτέραν φιλολογίαν. Πλεῖστα συγγράμματα ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν σοφῶν περιφρονούμενα ἐπέσπων τὸν θαυμασμὸν τῆς δημοτικῆς φαντασίας. Ἡ νεωτέρα αὕτη φιλολογία ὁτὲ μὲν ἦν ἐποποιία τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὡς ἡ τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτα, περιγράφουσα τοὺς ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἀγῶνας τῶν Βυζαντινῶν, ὁτὲ δὲ προῤῥήσεις ἀγγέλλουσαι τὰς μελλούσας τῆς Κωνσταντινουπόλεως συμφορὰς, ἀποκαλύψεις τὰς ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ζώντων ἱκεσίας τῶν τεθνεώτων ἀποκαλύπτουσαι, ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι καὶ φυσικὴ ἱστορία, ἀγνῆς φαντασίας περιπλανήσεις, ἐν αἷς ἐκπλήσσεταί τις ἀνευρίσκων μύθους, ὧν μεστά εἰσι τὰ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἱπποτικὰ μυθιστορήματα, καὶ τέλος ἄσματα ἀναπολοῦντα τὴν κυριαρχίαν τῶν Φράγκων ἐν Κύπρῳ, ἅπερ συγκείμενα ἐκ πολιτικῶν στίχων ὁμοιοκαταλήκτων ἢ μὴ. εἰσὶ γεγραμμένα εἰς ἀλλόκοτον γλῶσσαν διαζωγραφοῦσαν τὰ ἴχνη καὶ τὰ στίγματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀλλ' ἀδιάφορον, ἀφοῦ δυνάμεθα ἐν τοῖς τὸ πρῶτον δημοσιευομένοις τούτοις ἔργοις ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῶν πνευμάτων καὶ νὰ εὕρωμεν τὰ στοιχεῖα νέας ὅλως ἱστορικῆς φιλολογίας.

Ὁ μῦθος τοῦ σοφοῦ Γέροντος δίδωσιν ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ παραλληλίσωμεν τὴν γαλλικὴν φιλλολογίαν τοῦ μέσου αἰῶνος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ἡ ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος εἶναι ἱστορία δυστυχήσαντος κυρίου, ὅστις τὴν τύχην αὐτοῦ ἀποδίδωσιν εἰς τὴν σοφὴν χρῆσιν τοῦ ὀρθοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τῶν φυσικῶν δώρων τῆς διανοίας αὐτοῦ. Περιελθὼν ὡς ὁ Ἰὼβ εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν ἐκ τῶν τεχνασμάτων τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δηώσεων τῶν Ἀράβων οὐδένα εὑρίσκει πόρον, ἢ τὴν δέσμευσιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Τῇ συμβουλῇ δὲ τούτου τὰ τέκνα κρατοῦντα αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἄγουσιν εἰς τὸν βασιλέα. Κατ' ἀρχὰς τὸ τέχνασμα αὐτοῦ δὲν φαίνεται ἐπιτυγχάνον. Ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ ταμίου τοῦ ἡγεμόνος ῥίπτεται

ἐν στενῇ εἱρκτῇ καὶ διάγει ὡς ἄθλιος δοῦλος, καίπερ καυχώμενος ὅτι γινώσκει θαυμασίως τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὸν χρυσὸν, τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ κατὰ τρίτον λόγον τοὺς ἵππους. Ἡμέραν τινὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν αὐλὴν σύρος ἔμπορος κρατῶν πολύτιμον λίθον ὃν ἐζήτει νὰ πωλήσῃ. Οἱ χρυσοχόοι καὶ κοσμηματοπῶλαι μεταβαίνουσιν ἐκεῖ μετὰ τῶν πριγκήπων καὶ τῶν συναλλακτῶν συμβουλεύοντες τὸν βασιλέα ν' ἀγοράσῃ τὸ πολύτιμον τοῦτο κόσμημα πρὸς διακόσμησιν τοῦ στέμματος αὐτοῦ. Ἠγοράσθη τότε ὁ λίθος ἀντὶ 60,000 χρυσῶν νομισμάτων, ἀλλὰ βραδύτερον ἐπέρχεται τῷ βασιλεῖ ἡ ἰδέα νὰ δείξῃ τοῦτον εἰς τὸν γέροντα, ὅστις ἐξετίμησεν αὐτὸν ἀντὶ τριῶν καρύων. «Ὁ λαμπρὸς οὗτος λίθος, εἶπε, περιέχει σκώληκα· ἀφήσατε νὰ ἔλθῃ τὸ θέρος, ἀφήσατε νὰ ἔλθωσιν αἱ θερμαὶ ἡμέραι, καὶ ὁ σκώληξ οὗτος ἀμέσως θὰ διασχίσῃ τὸν λίθον. Ἀλλὰ μὴ ἀρκεῖσθε εἰς μόνους τοὺς λόγους μου, σχίσατε αὐτὸν καὶ θὰ ἴδητε ἐὰν ψεύδωμαι». Πάντα ταῦτα ὡς εἶπεν ἐγένοντο. Καὶ ἄλλα δὲ τεκμήρια τῆς διορατικότητος αὐτοῦ ἐφείλκυσαν τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως καὶ ἐπήνεγκον τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ μετὰ πλουσίων δώρων.

Ὁ μῦθος οὗτος, οὗ ἀδύνατον ν' ἀρνηθῇ τις τὴν ἀνατολικὴν ἀρχὴν, μετεδόθη καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν. Μνεία τούτων ἀναμφιρήστως γίνεται ἐν γαλλικῷ ποιήματι περιπετειῶν, ὅπερ ἐγράφη γαλλιστὶ περὶ τὸ 1153 ὑπὸ Γωτιὲ τοῦ Ἀρὰς, ἐπιγράφεται δὲ Ἡρακλῆς. Εὐκόλως δύναταί τις ν' ἀναγνωρίσῃ ἐν τῷ αὐτοκράτορι Ἡρακλεῖ τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, ὅστις εἶναι πράγματι ὁ κύριος ἥρως τοῦ ποιήματος. Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ἱστορία εὐτυχῶν πολέμων, οὓς ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ Χοσρόη. Μόνος ὁ μῦθος κατέπνιξε τὴν ἱστορίαν, τὸ θαῦμα εἶναι πανταχοῦ, ὁ δὲ Θεὸς παρεμβαίνει εἰς πάσας τὰς τοῦ κατακτητοῦ πράξεις. Ὁ Ἡρακλῆς τὸ πρῶτον ἦν δοῦλος.

Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἔγκειται ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν περιστάσεων τῆς ἱστορίας τοῦ Πτωχολέοντος. Οὕτως, οὐδαμῶς εἶναι βέβαιον ὅτι εὗρε θέσιν τινὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πτωχὴ χήρα, ἥτις πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ συζύγου αὐτῆς κατεδαπάνησε πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς. Ὑπολείπεται αὐτῇ εἷς μόνος υἱός, ὃν σκέπτεται νὰ πωλήσῃ καὶ δώσῃ τοῖς πτωχοῖς τὸ ἀντίτιμον. Τὸ παιδίον συναινεῖ, καὶ τὸν βρόγχον περὶ τὸν τράχηλον φέρον ἄγεται εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν δούλων, ἔνθα πωλεῖται ἀντὶ χιλίων βυζαντινῶν εἰς τὸν θησαυροφύλακα τοῦ αὐτοκράτορος. Μόλις ἐπωλήθη, πάντες ἔσκωπτον αὐτὸν ὡς πληρώσαντα τοσοῦτο ἀδρῶς δοῦλον. Ἀλλ' ὁ παῖς διαβεβαιοῖ ὅτι κατέχει τὸ ὑπερφυσικὸν δῶρον τοῦ διαγινώσκειν τοὺς τιμαλφεῖς λίθους, τοὺς ἵππους, τὰς γυναῖκας. Μαθὼν τὰς πολυτίμους ταύτας ἰδιότητας ὁ αὐτοκράτωρ καὶ θέλων νὰ δοκιμάσῃ, διατάσσει τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ νὰ παραθέσωσι πάντας οὓς ἔχουσι λίθους, τὸν δὲ δοῦλον ν' ἀνακαλύψῃ ἐκ πάντων τὸν πολυτιμότερον. Οὗτος ἐπιθεωρεῖ τοὺς ἀδάμαντας ὅσοι ἐφαίνοντο ὅτι ἐπισπῶνται τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἵσταται μόνον πρὸ τοῦ ἐργαστηρίου ἐμπόρου πεπέρεως καὶ κόμεως, ὅστις ἐξ ἁπλῆς μόνον ὑπακοῆς πρὸς τὸ διάταγμα ἐξέθηκε λίθον μηδεμίαν κατ' αὐτὸν ἔχοντα ἀξίαν. Ἀντὶ τῶν ἓξ δηναρίων, ἅπερ ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος ζητεῖ, ὁ Ἡρακλῆς προσφέρει αὐτῷ τεσσαράκοντα ἀργυρᾶς μάρκας. Ὁ αὐτοκράτωρ ὀργίζεται ἐκ τούτου, ἀλλὰ καταπραΰνεται μανθάνων ὅτι ὁ λίθος οὗτος ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ σώζειν τὸν φέροντα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου.

Ἀλλ' ἡ ἀγχίνοια τοῦ δούλου γίνεται ἔτι μᾶλλον καταφανὴς καὶ ἐν ἄλλῃ περιστάσει. καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἐκλογῆς γυναικὸς διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Αὐτοκρατορικῷ διατάγματι προσκαλοῦνται εἰς Ῥώμην πᾶσαι αἱ τῶν εὐγενῶν θυγατέρες. Ἐντεταλμένος ὁ Ἡρακλῆς νὰ ἐπιθεωρήσῃ ταύτας ἀνακαλύπτει ἐν αὐταῖς κρύφια ἐλαττώματα, ἤτοι τὴν φιλαργυρίαν, τὸν ἐγωϊσμὸν, τὴν ὀργὴν καὶ ἔρωτας οὓς συνέδεσαν πρότερον μετ' ἄλλων ἀνδρῶν.

Πῶς λοιπὸν νὰ ἐκλεξῇ σύζυγον διὰ τὸν αὐτοκράτορα; Ὁ Ἡρακλῆς ἀποπέμπει τὴν πολυάριθμον ταύτην καὶ πλουσίαν συνάθροισιν, εὐτυχῶς δὲ συναντᾷ κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ γυναῖκα ὑποδεεστέρας μὲν καταγωγῆς, μὴ βασιλόπαιδα, μηδὲ εὐγενῆ, ἀλλ' ἔχουσαν πᾶσαν ἀρετὴν καὶ πάντα τὰ θέλγητρα.

Ἐὰν, ὡς ὁ κ. Πωλὲν Παρὶς φρονεῖ, ὑφίστανται σχέσεις μεταξὺ Ἡρακλέους καὶ ἥρως σανσκριτικοῦ ποιήματος, τὸ ἔργον τοῦ Γιδέλου οὐδὲν ἐπιχέει φῶς περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ ἠδυνήθησαν νὰ διασωθῶσι μέχρις ἡμῶν οἱ μῦθοι τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς; Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ βεβαίως ἐχρημάτισεν ὁ ἐνεργότερος ὀχετὸς τούτων, δι' αὐτοῦ δὲ τούτου εἰσήγοτερος ὀχετὸς τούτων, δι' αὐτοῦ δὲ τούτου εἰσήχθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν οἱ Βεστιαῖροι, οἱ Λαπιδαῖροι καὶ οἱ Βολουκραῖρ, οἱ τοσοῦτον προσφιλεῖς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα.

(Ἀκολουθεῖ).

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, τοῦ σοφωτάτου ἐπισκόπου Κυθήρων, τοῦ Κρητὸς, κατὰ τὴν Ις' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος, ἀνδρὸς παρά τε τοῖς ἡμετέροις καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἑσπερίαν κλέος ἀραμένου μέγα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων εἰς ἄκρον ἐλληλακότος, τὸν δ' ἕλληνα λόγον ἐπιτηδεύσαντος, κατ' Εὐγένιον τὸν ἡμέτερον, τῶν παλαιῶν οὐ πάνυ τι ἀποδέοντα, πλεῖσται φέρονται πλὴν ἄλλων αὐτοῦ καλῶν συγγραμμάτων *ἐπιστολαὶ*, πολλὴν ἀποπνέουσαι τὴν ἑλληνικὴν χάριν καὶ πλεῖστα τῶν καθ' ἡμᾶς πολλαχῶς καθ' οὓς ἐβίω χρόνους διασαφοῦσαι. Τούτων τινὲς ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων τε καὶ ἀλλοδαπῶν σποράδην τῇδε κἀκεῖσε τύποις παρεδόθησαν, αἱ πλεῖσται μέντοι καὶ κάλλισται ἀνέκδοτοι διατελοῦσι κόνει καὶ σητὶ, ὡς μὴ ὤφελε, διαβιβρωσκόμεναι. Πρὸ ἐτῶν ἓξ Ἀρετσιανοῦ τῆς παροιχομένης ἑκατονταετηρίδος κώδικος ἐπιμελῶς ἀντιγεγραφότες, καὶ πλήρη, πεποίθαμεν, συλλογὴν τῶν Μαργουνίου ἐπιστολῶν κατέχοντες εἰς φῶς ἐνεγκεῖν διὰ τῆς δε τῆς καλῆς καὶ λόγου ἀξίας *Σαββατιαίας Ἐπιθεωρήσεως* ᾠήθημεν, τὸ μὲν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοὺς δεινοὺς διαλευκᾶναι καὶ διὰ τούτων βουλόμενοι (τοῦθ' ὅπερ σκοπὸν ἀπὸ πολλοῦ τοῦ βίου ἡμῶν προεστησάμεθα), τὸ δὲ τὸν ἀοίδιμον καὶ ὄντως σοφώτατον καὶ ἑλληνικώτατον Μαργούνιον οἰκειότερον τοῖς ἡμετέροις καταστῆσαι ἐν νῷ ἔχοντες.

Ἐν Χαλκηδόνι, ἀπριλίου μεσοῦντος ἔτους σωτηρίου 1878.

Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Τῷ σοφωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι καὶ πανοσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ Ἰωάσαφ, ἀδελφῷ ἐν Χριστῷ πανεντιμοτάτῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Τῶν ἐραστῶν οἱ περί τι διακαῶς τὴν φλόγα ἐκκαίοντες οὐχ ὅτι γε τοῦ ἐρωμένου τοὔνομα διὰ μνήμης ἀείποτε φέρειν εἰώθασιν, ἀλλὰ καὶ τὰς πράξεις ἐκμιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, καὶ τοὺς ἐκείνου λόγους ἐκμελετᾷν, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν ἐξῇ, συμμορφοῦσθαι ἐκείνῳ τὸ σύνολον. Μίμησις δὲ οἰκείωσίς τις πρὸς συγγενὲς, ἧς τέλος ἂν εἴη πάντως τὸ ἑνοῦν πεφυκέναι πρὸς ὃ μιμεῖται τὸ μιμούμενον. Παρασκευάζω τὰς ὕλας, ἱερὰ καὶ σεβασμιωτάτη μοι κεφαλὴ, σὺ δὲ εἰδοποίει προσάπτων αὐταῖς τὴν ἐντέλειαν, εἰ βούλει πρὸς ταύτας ὑπουργῷ τάνῦν χρήσασθαι. Καὶ δή σε τὸν τοιούτων πάνσοφον δημιουργὸν παραθήσω τοῖς πράγμασιν, εἰ καὶ τὴν χρωματουργίαν ὁπωσοῦν ἐκπεπαίδευμαι. Γρηγορίζεις πάντως καὶ τῇ σοφίᾳ καὶ τοῖς ἤθεσι καὶ τῷ κάλλει τῶν λόγων, ὦ πάντων γρηγορώτατε, καὶ ὧν τοὺς τρόπους ἐκμιμῇ, τούτων δήπου καὶ τὴν μελέτην τῶν λόγων ἐξήσκησαι, καὶ ἄλλους προσκτᾶσθαι κατεπείγῃ τῷ σχήματι, μὴ ἀγαπῶν μόνος ἀπολαύειν τῆς . . . τἀγαθὸν προκοπῆς· ὅτε καὶ τὸ οὕτω διαιτᾷν . . . τῶν κρειττόνων ἕν τι τῶν ἐξαιρέτων λελόγισαι. Τί δ' ὅτι μου τὸ ἐγηγερμένον ἔσθ' ὅπως ὑποχαλᾷς ὁ τῶν ἀνωτέρων μυσταγωγὸς, καταβιβάζων με τοῖς ὑπερόγκοις ὑψώμασι, καί μου ταύτῃ παρατέμνων τὴν πρὸς τὰ πρόσω ὁρμήν; Ἦ, ἐρῶ γὰρ καὶ αὖθις, τί δ' οὐκ ἄν σοι καὶ τῶν ἀποῤῥήτων ἐξείποιμι τῷ πνευματικῶς με γεννήσαντι; Ἀποπειρᾷ μου τῶν λόγων, καὶ ἢ αὐχᾷ τὸ ὑπέρορρυ ταπεινοῦν, ἢ τὸ χαμερπές μου ἐπαίρειν, καὶ πρόσγειον προαιρῇ· καὶ ὥσπερ ἐρύθημά μοι προσγίγνεσθαι κατατεχνάζῃ, ἐφ' οἷς τοῦ καθήκοντος ἀπολείποιμι, τοῦτο γοῦν τὴν πρὸς τὰ καλὰ ἀναπτέρωσιν ἀποδέχομαί σου, ὁποτέρως ἂν ταῦτα καὶ ἔχοι, τὴν περὶ ἐμὲ διάθεσιν, καὶ ἀθανάτους ἀντὶ ταύτης ἔχω σοι χάριτας, καίγε καὶ συνδιυπνίσωμεν τὸ κοιμώμενον τῆς ψυχῆς ταῖς αὔραις ταῖς παρὰ σοῦ ἀναζωπυρούμενον. Τί δὲ καὶ δυσχεραίνεις πρὸς τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων κατάστασιν; Πῶς γὰρ ἂν καὶ μὴ τραπείη ἐπὶ τὸ χεῖρον τἀνθρώπινα, τοῦτο τῶν ἱερολογίων κηρυττόντων τρανώτατα; Ἔῤῥει τἀγαθὰ, ἔῤῥωται τὰ κακά· ἀπέπτη σοφία, ἀντεπεισῆλθε, φεῦ, ἄνοια· καὶ οἱ μὲν προσποιούμενοι διὰ συχνῆς τερατείας εὐδοκιμοῦσι παρά τε δυνάσταις καὶ ἐν τοῖς πλήθεσιν· οἱ δὲ ἐπαληθεύοντες ἀπιστοῦνται, καὶ ἐν Καρὸς μοίρᾳ τίθενται· τὸ γοῦν ἀγανακτεῖν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, τάχ' ἂν καὶ περιττόν τι εἴη. Δεῖ γὰρ τυγχάνειν ἕκαστον, ὧν ἐσπούδακε, καὶ ἀποτυγχάνειν ἐκείνων, ὧν οὐκ ὠρέχθη ποτέ. Ὁ μὲν οὖν τοῦ γενέσθαι σοφὸς ἐφρόντισεν, ὁ δὲ τούτου καὶ μόνου τοῦ δόξαι. Ἔστων οὖν οἱ ταύτης τῆς μοίρας λαμπροὶ καὶ στεφανούσθων, εἰ βούλοιντο· τῆς γὰρ ἀληθείας παραχωρήσαντες μόνου ὀνόματος ἠμφισβήτησαν. Ἐκείνης δὲ ὀλιγωρουμένης, ἀγανακτεῖν μὲν εἰκὸς, ἐπεὶ ἦν ἂν ἀφιλόσοφον, ἀγαπητὸν δὲ τοῖς ταύτην μετιοῦσι τὸ μὴ τοῖς ἀπαιδεύτοις συμφύρεσθαι, ὅταν ὑπὸ τῶν παντελῶς ἀπαιδεύτων ἐκεῖνοι μετέωροι φέρωνται. Καὶ γὰρ ψυχῆς κεκαθαρμένης ὀρᾷν κάλλος οἱ μὴ καθαροὶ οὐκ ἂν φύσιν ἔχοιεν· οὐδὲ οἱ δι' ἐπίδειξιν τὸ πᾶν κατασοφισόμενοι τὴν ὄντως ἂν σοφίαν κατίδοιεν. Διὸ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν ἀμοιροῦσιν αἰδοῦς. Καλῶς οὖν ἔχει μοι λέγειν τὸ, οὔτι με ταύτης χρεὼ τιμῆς, φρονέω δέ τε τιμῆσαι Διὸς αἶσῃ. Τοιοῦτος εἴης ἀνδρῶν ἱερώτατε· γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ παρὰ παιδὸς πατρὶ παραμύθιον, καὶ τῆς ὄντως φιλοσοφίας ἀντεχόμενος τῶν ἄλλων ὑπερφρονείης διὰ παντός. Καί μου ἐν ταῖς πρὸς Θεόν σου δεήσεσι, παρακαλῶ, πρὸς τῶν πατρικῶν σπλάγχνων, διαμένοις ὑπερευχόμενος. Τὸν ὁσιώτατον Κυπριανὸν παρ' ἐμοῦ προσαγόρευσον δέομαι, πρὸς δὲ καὶ τοὺς τῇ ἱερᾷ σου προσῳκειωμένους ψυχῇ.

Ἐνετίηθεν, Ἐλαφηβολιῶνος α' ἱσταμένου, κατὰ τὸ ᾳφϟ' ἔτος τὸ σωτήριον.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β'.

Τῷ ὁσιωτάτῳ Λαυρεντίῳ Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Αὖθις δ' ἄρα τῶν παρ' ἡμῶν στερηθήσῃ, ἱερώτατε Λαυρέντιε; καὶ πῶς; ᾧ γε καὶ παρὰ πάντων συγκεχώρηται τὰ πρωτεῖα τῶν πρὸς ἐμὲ φίλτρων καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὸν ἀντιστρόφων καὶ ἄλλως ἡμᾶς διὰ γραμμάτων προφθάσαντι; Οὐκοῦν καὶ κάλαμον μεταχειριζόμεθα καὶ ὁπωσοῦν σου τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ τὰ τῆς ψυχῆς ἐνθυμήματα ἐν γράμμασιν ἐγχαράττομεν, εἰ δ' ἦν ἄρα, καὶ αὐτὴν ἅμα. Ἐῤῥώμεθα δὴ τὸν φθειρόμενον ἄνθρωπον, ὦ φίλη καὶ ἱεράμοι ψυχὴ, πτεροῤῥυεῖ δ' ἡμᾶς, φεῦ, ὁ πρὸς τὰ θεῖα ἀναπτεροῦσθαι λαχών· καὶ ταῦτα συγχωρῶ τοῖς πάθεσι βαρυνόμενος, τοῖς τε ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἑκάστοτε ἀναφυομένοις καὶ τοῖς ἔξωθεν ἀλλεπαλλήλως καὶ μετ' οὐδεμιᾶς φειδοῦς προσβάλλουσι. Καὶ ἴδοις ἐφ' ἡμῖν ἐμφύλιόν τε ἅμα καὶ ἐξ ἀλλοφύλων ἐγειρόμενον πόλεμον. Ἡμεῖς δ' οὕτως ἀπολεγόμεθα τὴν ψυχὴν, ἀντεμβάλλομεν δ' οὖν ταῖς ἐμβολαῖς ὅση δύναμις, καὶ τοῦτό γ' οὐκ εἰς ἄμυναν. μὴ γὰρ οὕτω ποτὲ μανείοιμι, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ τὰ καίρια ζημιοῦσθαι, καὶ πολὺν καὶ παρ' ἄλλοις τὸν γέλωτα ὀφλισκάνειν. Ἀντ' ἀσπίδος δὲ πάσης τὴν θεόθεν ἐπικαλούμεθα καὶ προβαλλόμεθα ἀρωγήν. Ἵνα μέν τοι μὴ ῥιψάσπιδές τινες ἑκόντες εἶναι τελευτῶντες ἀναδειχθῶμεν, καὶ σὸν εἴη τὸ παρεμβάλλεσθαι, ὡς ἂν ἡμεῖς διαμείνωμεν ἄτρωτοι, καὶ αἱ παρὰ τῶν ἐκπολεμούντων ἡμᾶς ἐπῆρειαι ἀνενέργητοι ὦσι. Πράττοις δὲ τοῦτο ὑπερευχόμενος ἡμῶν πρὸς τὸ θεῖον καὶ ταῖς πρὸς ἐκεῖνό σου εὐπροσδέκτοις δεήσεσιν ἡμᾶς ἐπῤῥωνύων, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ὅπλα ἀπελέγχων ἀνίσχυρα. Εὐδαιμονοίης μοι τοῦ λοιποῦ, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὁ πάντων ὧν ἐγὼ πεφίληκα τὰ πρωτεῖα ἀποφερόμενος. Ἐῤῥωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι

Ἐνετίηθεν. Ἐλαφηβολιῶνος ς' ἱσταμένου κατὰ τὸ ᾳφϟ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

Ἰωάσαφ τῷ Δορυαρῷ, Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Μουρζίνῳ, πανοσιωτάτοις καὶ εὐλαβεστάτοις ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς Μάξιμος ὁ Μαργούνιος χαίρειν.

Ἑβδομον τουτὶ ἔτος, ἐξ οὗ ὁ τῶν κακῶν εὑρετὴς, ἀπειρηκὼς ἴσως πρὸς τὸν ἔνδον καὶ ἐξ ἡμῶν . . . ἀναπτόμενον πόλεμον, στάσει ἡμῶν περιγενέσθαι πεπείραται, ἀνθρώποις πρὸς τοῦτο χρώμενος καὶ ἐπηρεάζων πρὸς τὰ καίρια καὶ τὴν ἡμετέραν ἀμαυρῶσαι ὑπόληψιν ἀποθρασυνόμενος. Καὶ ὅσον ἡμεῖς ταῖς ἀληθείαις αὐταῖς ἐκνικῶμεν, σαθρὰς αὐτοῦ τὰς ἐπιθέσεις καὶ προσβολὰς ἐνδεικνύμενοι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκμέμηνε καθ' ἡμῶν, τὴν ἧτταν, ὡς ἔοικεν, αἰσχυνόμενος. Φύσει γὰρ αὐτῷ πολέμιον ἡ ἀλήθεια, καὶ ἀνταιρεῖται αὐτῆς ψεύδους ἔκγονα. Φιλεῖ γὰρ ἕκαστον τὸ οἰκεῖον καὶ τούτῳ φιλικώτατα σύνεστιν. Ὁποία δ' ἄν τις καὶ εἴη ἡ τοῦ πειράζοντος ἐπιβουλὴ, οὐδὲ ὑμᾶς πάντως λέληθεν· οὐκ ἔστι δ' ὅπερ ἡμῖν ἐκ τῶν ἐνόντων οὐκ εἰσῆκται εἰς τὴν ταύτης καθαίρεσιν. Ἀλλ' ὑποχωροῦσα μικρὸν, ἢ λάθρα τὴν

μοχθηρίαν περιάπτουσα, ὑπούλως προκύπτει ἔσθ' ὅτε καὶ ἀνακαλύπτει ἐπὶ καιροῦ τὴν ἀναίδειαν. Καὶ ἀπεκόπη μὲν ψήφοις πατρικαῖς αὐτῆς τὸ ὑπέροφρυ καὶ ὑπέρογκον καὶ καιρίαν τέτρωται· ὑποκινεῖ μέντοι καὶ οὕτω τὸ οὐραῖον μὴ φέρουσα τὴν τῆς πονηρᾶς ἐπινοίας καθαίρεσιν. Ἓν δέ τι καὶ τοῦτο τῶν ἐμοὶ ἐκπεπονημένων πρὸς ταύτην, καὶ μάλιστα ὁ πρὸς γνώμην συκοφάντου ὁποιοσοῦν οὗτος ἀπόλογος, οὗπερ ἀπρωσοπολήπτους ὑμᾶς κριτὰς ἐπικέκρικα· εἴητε δέ μοι τοιοῦτοι, οἵους ἐγὼ ὑμᾶς εἶναι διανενόημαι· οὐδὲ γὰρ ἂν κρείττοσιν ὑμῶν οὐδέσιν ἐντύχοιμι. Ὅτι δέ μοι ἐξ ἐπίτηδες εἰς τὸ κοινότερον τῆς φράσεως συντέθειται τὸ πονημάτιον, αὐτὸ κατερεῖ μεταχειριζόμενον. Καὶ γὰρ ἄλλων ποτὲ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τῶν μὴ πρὸς ἀκρίβειαν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐξησκημένων, οἷοι ὑμεῖς, καὶ οὐκ ἄπο λόγου λελόγισμαι. Παρακαλῶ δὲ μὴ ἐξ ἐπιπολῆς ἐγκύψαι τῷ σπουδάσματι, ἀλλ' ὡς τοὐπιμελὲς ἀνασκαλεῦσαι πᾶν τὸ ἐγκείμενον· ταύτῃ γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀνεύθυνοι δοκιμασταὶ τῶν τοιούτων γένοισθε. Κἀγὼ τοῦ ὂν παρ' ἐμαυτῷ συνείληφα ἐπὶ τοῖς εἰργασμένοις μοι σκοποῦ, οὐκ ἂν ἀποπέσοιμι. Ἔρρωσθε ἐν Κυρίῳ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ ὁσιώτατοι.

Ἐνετίηθεν, Ἐλαφηβολιῶνος ἡ ἱσταμένου κατὰ τὸ ᾳφη'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'.

Διονυσίῳ, τῷ πατριαρχικῷ μεγάλῳ πρωτοσυγκέλῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος εὖ πράττειν.

Οὐδὲ ἵππος ἀγωνιστὴς εὐσκελῶς ἔχων ἑαυτῷ δόκιμος κρίνοιτ' ἄν, οὐδ' εἰ καὶ τὰς κινήσεις ὑποπτέρους ἐπιδεικνύοι, οὔτ' ἀθλητῶν ὁ ὠκύτατα τρέχειν ἐπαγγελλόμενος, ἀλλ' συσταδὸν ἁρμόττει τὰ μαχόμενα τοῖς ἐναντίοις ἀντιστατεῖν, ἵν' ἐξ ἑτέρου τὸ προῦχον διαγινώσκηται. Ἐπεὶ οὖν καὶ τυφλῷ φασι, δῆλα τὰ καθ' ἡμᾶς, ὅπως μέχρι τούτου κεχώρηκεν, εἰ ἀδήλως ἐδράμομεν, καὶ εἰ ἐπ' οὐδενὶ χρηστῷ διηγώνισται ἡμῖν ὁ ἀγών, ὑμῖν ἂν πάντως γένοιτο ἡ ἐπίκρισις ἐπιβαλοῦσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τουτῳὶ τῷ ἡμετέρῳ πονήματι, οὗπερ φθάσαντες μὲν ἤδη τῷ παναγιωτάτῳ τὸ ἀπόγραφον ἀπεστείλαμεν, οὔπω δέ τινος ἐπὶ τούτῳ ἐπικρίσεως ηὐμοιρήσαμεν. Ἀμέλει τοι ἄλλοις μὲν παραπεμφθήσεσθαι τὸ μετὰ χεῖρας διεγνώκειμεν. Πλὴν ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ φθάσαντος διαπτώσει δεδιότες καὶ τὴν τοῦ δευτέρου διαπομπὴν ὡς ἡμᾶς μετηγάγομεν. Ἡμεῖς δὴ πρὸς τῆς ἧς παρ' ὑμῖν αὐτοῖς πρὸς τὸ θεῖον τρέφετε εὐσεβείας γένοισθε καὶ τῶν ἡμετέρων διαιτηταὶ δικαιότατοι. Ἀγαπῴημεν δ' ἡμεῖς τουτὶ καὶ μόνον τὴν τοῦ σκανδάλου τῶν ψυχῶν ὁλόκληρον ἄρσιν εὐμοιρήσαντες. Οὐ γὰρ εἰς ἄμυναν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' εἰς βοήθειαν ἢ γοῦν διόρθωσιν τῶν κιβδηλεῦσαι μεμελετηκότων τὸ γλαφυρὸν ἡμῶν τοῦ διδάγματος ἡ ἅπασα τῶν δεδιητημένων ἡμῖν σπουδὴ καὶ ἐπίδειξις παρεσκεύασται. Καὶ προνενόηται μὲν πᾶσι τρόποις ἐκ τῶν ἐνόντων τῶν ἐφ' ἡμῖν ἡ τῶν νοσηλευόντων μελῶν θεραπεία· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν ταύτης ἐξασθενοῦμεν ἀκρίβειαν, ὑμῶν ἂν ἦν τὸ χρήσασθαι τοῖς ἐξαιρέτοις τῶν φαρμάκων, καὶ καθαρὰν τὴν ὑγείαν ἐπάγειν. Εἰ δ' οὖν, καὶ ἡμεῖς μὲν τὸ ἑαυτῶν πεπραχότες ἐσόμεθα· ἄλλοι δὲ τί ἂν αὐτοῖς εἴη πρακτέον τοῦ λοιποῦ βουλευέσθωσαν, ὡς ἂν μὴ παρ' ἀδικάστῳ κριτῇ οὐ μικρὸν ὑπὲρ τούτου λόγον ὑπόσχοιεν. Ἐῤῥωσό μοι ἀνδρῶν εὐσεβέστατε καὶ λογιώτατε.

Ἐνετίηθεν, Ἐλαφ. θ' ἐπὶ δέκα ᾳφη'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ε'.

Θεοφάνει τῷ Φιλιππουπόλεως Μάξιμος ὁ Μαργούνιος.

Εἴ τίς ἐστιν ἀγάπη πρὸς τὸ θεῖον, πρὸς τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς, Θεόφανες ἱερώτατε, εἴ τις ὑπολέλειπται, καὶ μικρὰ γοῦν, ἱερῶν μόνον φειδὼ, ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὑπερασπισμὸς, πατρικῶν δογμάτων στηριγμὸς, ὁδὸς χεῖρα κλονουμένοις θεσμοῖς, πρόφθασον τὰ καίρια παρακινδυνεύοντας. Συμμέτελθε τοῖς τοῦ λόγου μύσταις τοὺς τούτων ὑπερόπτας· ποίησόν τινα τοῦ μέλλοντος πρόνοιαν. Κατεπεφρόνηνται ψῆφοι ἡμέτεραι, ἔῤῥωνται ἑρμηνεῖαι παράλογοι, τὸ κακὸν εἰς χεῖρον προκέκοφεν. Ἵνα τί ἐγκαυχᾶται ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; οὐχ ἑαυτῶν ποτε, πρὸς Θεοῦ, γενησόμεθα; οὐχ ἁμυνοῦμεν ἀληθείᾳ ψεύδους καλυπτομένῃ παραπετάσμασιν; Ἕως πότε παραμένει τὰ σκάνδαλα; ἕως πότε τὰ τῆς δίκης ἐν παραθύστῳ κείσεται, ὥσπερ δεδιότα τὴν πρόκυψιν; Μὴ, πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, μὴ ἐπὶ πρόσωπον ὁποιονοῦν, καὶ ἐφ' ὁπόσης ἂν τοῦτο εἴη τῆς ἐξουσίας, ἐπίδητε, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐθύτητα, πρὸς τὸ τοῦ δικαίου δίκαιον, πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν, πρὸς τὴν τῶν ψυχῶν διόρθωσιν· κἂν καὶ μάχαιρα ἀπειλῆται, κἂν καὶ ἡ ταύτης καταφορὰ, ἀῤῥενωπὸν τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα σχοίημεν, καὶ μὴ δειλανδρήσωμεν ἐκθηλυνόμενοι πρὸς τὰς ἀπειλάς. Εἰ δὲ τοῦτο οὐ πάρεστιν, ἀλλὰ πρὸς χάριν καὶ μόνον τὸ δίκαιον παραφθείρομεν, ποίαν ἂν τοῦ λοιποῦ ἀπολογίαν ἐπὶ τοῖς ἐθελοκάκως δεδραμένοις ἐφεύροιμεν; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ἐπισυμβῇ (ὅ μὴ γένοιτο), τοῦ κρείττονος καὶ τοῦ δικαίου πρὸς δύναμιν τέλος γενώμεθα. Ἐῤῥωμένην διαφυλάττοι σου ὁ Κύριος τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν καὶ γενναίαν ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἄθλοις, ἱερωτάτη μοι καὶ σοφωτάτη κεφαλὴ, Θεόφανες. Ἐνετίηθεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤ'.

Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Διονυσίῳ Μάξιμος ὁ Μαργούνιος.

Δεινὸν ἡ οἴησις, τὸ δὲ ἰσχυρογνῶμον ἐν τοῖς κακῶς τισιν ἐγνωσμένοις καὶ ὅλως παγχάλεπον, ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ πανοσιώτατε ἅμα καὶ λογιώτατε, καὶ οὐκ ἂν ῥᾳδίως τοῖς οὕτω διακειμένοις ἀνθρωπίνη θεραπεία τις ἐπιγένοιτο. Τὸ γὰρ ἅπαξ ἐξολισθῆσαν τοῦ ἀγαθοῦ δυσανάγωγον λοιπὸν πρὸ τὸ ἐξ οὗ ἐξωλίσθησε γίνεται καί γε καὶ προσαπειλεῖ τὴν ἀπόγνωσιν, ὅτι φύσιν ἔχει τὰ ὁλικώτερα πρὸς τὸ κάταντες, καὶ εἰ προσλάβοι καί τινα ἔξωθεν ὠθισμὸν, καὶ μᾶλλον. Ὥσπερ δὲ τῶν ἀνωτέρω πρὸς τὰ τῆς αὐτῆς θέσεως οἰκείωσις, οὕτω καὶ τῶν κατωτέρω πρὸς τὰ τούτων ἐχόμενα. Ταῦτα δὲ δήπου ἐκείνων καὶ μάλα διέστηκεν, ὥσπερ ἐναντίαν τινὰ τὴν φύσιν λαχόντα πρὸς ἄλληλα. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐκπεπολέμηται ἄρα εἰκότως, καὶ οὐκ ἄν, εἰ μὴ θειοτέρᾳ τινὶ μοίρᾳ, συνάπτοιντο. Τοιαύτη μέχρι τοῦ νῦν, ὡς δι' αἰνιγμάτων εἰπεῖν, ἡ καθ' ἡμᾶς κατάστασις ἀναπέφηνε. Τί γὰρ ἂν καὶ ἐξορχησαίμεθα τὰ ἀπορρητότερα, καὶ πολλῶν ἀδύτων ἐπάξια; Αὐτὸς μέντοι καὶ ἀνακεκαλυμμένως περὶ τούτων εἴποι, προσχωρήσας τῷ ᾧ ἡ τούτων φροντὶς ἐμπεπίστευται, καὶ τὸ οὗς ὑποβάλλων τοῖς πεμπομένοις ἐκείνῳ γράμμασιν· εἴη δ' ὅτι μάλιστα δικαιότατον, παραπέμπειν τε τὰ ἀκουσθέντα τῇ καρδίᾳ καὶ ἐξ ἐκείνης ἀναδιδόναι τὰ σωτήρια. Τῶν περὶ ὧν μοι γέγραφας βίβλων οὐκ ἐπιλέλησμαι, κἀπειδὰν εὐκαίρου ἀφορμῆς λάβωμαι, καθυπείξω σου, ὅση δύναμις ἦ, προστάγμασιν. Ἐῤῥωμένος μοι διαβιῴης ἀνδρῶν ὁσιώτατέ μοι καὶ λογιώτατε. Ἐνετίηθεν.

Η ΚΑΥΚΑΣΙΑ ΧΩΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ἡ τῶν χιονοσκεπῶν ὀρέων κορυφὴ σχηματίζεται ἐκ βασάλτου πορφυρίτου λίθου, ἐκ γρανίτου καὶ συηνίτου, μεταξὺ δὲ τῶν πορφυρίτου διακρίνεται ὁ κυανοῦς καὶ κιτρινόστικτος πορφυρίτης, ὁ ἐρυθρολευκόστικος καὶ ὁ ἐρυθροπρασινόστικτος, καὶ μεταξὺ τῶν γρανιτῶν ὁ ἐρυθρὸς, ὁ φαιὸς, ὁ μέλας καὶ ὁ κυανοῦς. Τὰ δὲ Μέλανα ὄρη εἶναι ἀναμεμιγμένα μετὰ τιτανούχου, ἀργιλλασβεστώδους ψαμμολίθου καὶ σχιστολίθου διασχιζομένου ὑπὸ φλεβῶν πυριτολίθου καὶ ἄλλου τινὸς εὐξέστου ὀρυκτοῦ.

Ἐλέγετο ἄλλοτε ὅτι ὁ Καύκασος, καὶ ἰδίᾳ ἡ Κολχὶς, περιεῖχον μεταλλεῖα χρυσοῦ· ἐν τούτοις πρὸς τῇ τοῦ χρυσοῦ δέρατος κατακτήσει ἢ ἄλλαις λέξεσι πρὸς ἐμπορικῇ ἐπιχειρήσει ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰάσωνος καὶ πολιτικὸν εἶχε σκοπόν. Ὁ Στράβων μετ' εὐχαριστήσεως ποιεῖται λόγον περὶ τῶν μεταλλίων τῆς χώρας ταύτης, προστιθεὶς ὅτι ἐν τῷ ὑπὸ τῶν Σουάνων κατεχομένῳ μέρει (Μιγγρελίᾳ) οἱ ποταμοὶ ἐκύλιον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὃν οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι συνέλεγον εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν ἐπὶ μαλλωτῶν δερμάτων, ἐξ οὗ καὶ ὁ τοῦ χρυσοῦ δέρατος μῦθος.

Ἴσως τολμηρὰ θὰ ἦτο ἡ μετὰ θετικότητος ἄρνησις τοῦ ὅτι ὑπῆρξαν τὰ μεταλλεῖα ταῦτα· βέβαιον ὅμως ὅτι τὰ ἴχνη αὐτῶν ἀπώλοντο καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν μέχρι τοῦδε ἀποτέλεσμα αἱ πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν γενόμεναι ἀπόπειραι, καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι ἐλλείπουσι μέταλλα ἐν τῇ Καυκασίᾳ χώρᾳ, ἀλλὰ διότι τὸ ποσὸν τῶν ὑπαρχόντων φαίνεται δὲν ἱκανοποιεῖ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τὰ ἔξοδα. Ἐν ἐπιγραφῇ εἰς γεωργιανὴν γλῶσσαν ἀναγινωσκομένῃ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας Νουζάλα ἐν Ὀσέθι γίνεται λόγος περὶ πολυτίμων μεταλλων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀφθόνων ὡς ὁ κονιορτός.

Λίαν πλούσιον εἰς μεταλλεῖα εἶναι τὸ ἄνω μέρος τῶν λεκανοπεδίων τοῦ Οὐρούχ καὶ ἅπασα ἡ Ἀβασγία, λέγεται δὲ ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτῇ μεταλλεῖον χρυσοῦ καὶ πολλὰ ἀργύρου παρὰ τὸ χωρίον Σοούχ σοῦ οὐ μακρὰν τοῦ Σουχοὺμ καλὲ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου. Τὸ αὐθεντικώτερον εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Μιγγρελίας διατείνονται ὅτι ὁ Φάσις ποταμὸς (σήμερον Ῥιὸν) καὶ ὁ Tzkhénis-tsqali ἐκύλιον εἰσέτι πρὸ ἡμίσεως μόλις αἰῶνος ψήγματα καὶ μάλιστα τεμάχια χρυσοῦ, τὸ πλούσιμον τῶν ὁποίων ἀπετέλει μίαν τῶν κυριωτέρων προσόδων τῶν βασιλέων τῆς Μιγγρελίας,

Διπλοῦν πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας πρόσκομμά ἐστι ἡ περὶ τούτου ἀμάθεια τῶν Ἰμιρητίων, οἵτινες πᾶσαν λαμπρὰν οὐσίαν ὡς πολύτιμον ἐκλαμβάνουσι μέταλλον καὶ τὰ πολύτιμα βεβαίως μέταλλα ὥς τι μηδαμινὸν, διότι οὐδόλως παράδοξον ὅτι ἐπὶ τῶν ὀρέων ὑπῆρχε μέρος τοῦ πλούτου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἀποδίδεται εἰς αὐτά. Εἶναι θετικὸν τοὐλάχιστον ὅτι εἰς διάφορα μέρη εὑρίσκονται μεταλλεῖα σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ μαγνήτου, ὀρυκτοῦ ἅλατος καὶ στυπτηρίας.

Μετὰ τὰ μέταλλα ὑπολείπεται νὰ διαλάβωμεν περὶ ἀσφαλτώδους οὐσίας γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς νάφθας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νάφθα σχετίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Γεβρῶν ἢ Παρσίων, θέλομεν ἐκθέσει λεπτομερείας τινὰς περὶ αὐτῆς.

Ἡ νάφθα εἶναι ἔλαιον παραγόμενον ἐκ πέτρας (πετρέλαιον), ἐλαφρὸν, διαφανὲς καὶ εὔφλεκτον, χρήσιμον εἰς φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν ἔτι, εἰς ψήσιμον φαγητῶν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα τῆς οἰκιακῆς

οἰκονομίας. Ἀληθῶς ὅμως ἡ ἀνάφλεξις τῆς νάφθας διαδίδει λίαν δυσάρεστον ὀσμὴν, συνάμα δὲ παράγει πυκνὸν καπνὸν, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις αὐτῆς εἶναι ὠφέλιμος μόνον εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους, οἵτινες εἰσέτι δὲν ἐκοινώνησαν τῶν καλῶν τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ αἰῶνος. Τῆς νάφθας γίνεται προσέτι χρῆσις εἰς ἀλοιφὴν τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν καὶ ἀσκῶν πρὸς μεταφορὰν οἴνου καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν κονίας πολυτίμου ἐν τῇ χώρᾳ. Πιστεύεται δὲ ὅτι ἐν τῇ ἱδρύσει τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς Νινευῆ ἐγένετο χρῆσις νάφθας.

Ἡ νάφθα φαίνεται παραγομένη ἐκ διαλύσεως σκληρᾶς ἀσφάλτου γινομένης δι' ὑπογείων πυρῶν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς, συλλέγεται δὲ πολλαχοῦ τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ καθαρωτέρα ἀφθονεῖ ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἀκτῆς τῆς Κασπίας θαλάσσης ἀπὸ τοῦ Δερβὲντ μέχρι τοῦ Βακοὺ ἐν τῷ Δαγεστὰν καὶ τῷ Σιρβὰν, ἐπαρχίαις τοῦ καυκασιακοῦ ἰσθμοῦ. Μικρὸν πόῤῥω τῆς θαλάσσης ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Βακοὺ ἀνωρύχθησαν φρέατα βάθους 10 μέχρις 60 ποδῶν ἐπὶ ἐδάφους ἀργιλλασβεστώδους διαβρόχου ὑπὸ νάφθας. Ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν φρεάτων ὑπάρχουσι διὰ τὴν μαύρην νάφθαν, πεντεκαίδεκα δὲ μόνον διὰ τὴν λευκὴν, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ καθαρισμοῦ τῆς πρώτης γινομένου διὰ διηθήσεως διὰ ψαμμολίθου. Ἡ ἄσφαλτος αὕτη συνάγεται βαθμηδὸν ἐν τοῖς φρέασιν, ἅτινα ἐκκενοῦνται καθόσον παρουσιάζεται ἀνάγκη. Ἐκ Βακοὺ ἐξάγονται ἐτησίως 60—80,000 μετρικοὶ στατῆρες νάφθας εἰς Περσίαν, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς Ἀστραχάν· τὸ δὲ προϊὸν τῆς ἐξαγωγῆς ταύτης ἀνέρχεται εἰς 250,000 περίπου φράγκα.

Πλησίον τοῦ Βακοὺ κεῖται ὁ πυρολατρικὸς ναὸς Ἀρτὲχ γὰχ, ἑνὸς τῶν περιφημοτέρων αἱρεσιαρχῶν τοῦ Ζωροάστρου. Ὁ ναὸς οὗτος κεῖται ἐν χώρᾳ ἀγόνῳ καὶ ὑπὸ τῆς ὀσμῆς τῆς νάφθας μεμολυσμένῃ. Τετράγωνος οἰκοδομὴ περὶ τὰ εἴκοσι περιλαμβάνουσα σκηνώματα χρησιμεύει ὡς μονὴ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ζένδ Ἀβέστα. Ἐν τῇ μεσαίᾳ αὐλῇ ἐγείρεται βωμὸς περικυκλούμενος ὑπὸ τεσσάρων τετραγώνων καπνοδόχων, ἐν δὲ τῷ μέσῳ ὑπάρχει ἑστία ἀεννάως διὰ νάφθας καίουσα. Ἡ τοῦ Μίθρα λατρεία, ἡ ὑπὸ τοῦ Ζωροάστρου καθιερωθεῖσα, ἀντέστη εἰς πάσας τὰς προσβολὰς μεθ' ὅλων τῶν ἐνιαυτῶν τὴν παρέλευσιν, μεθ' ὅλον τὸν καταδιωγμὸν τῶν κατακτητῶν ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς πατρίδος τῶν Μάγων, οἱ δὲ ἀπόγονοι τῶν Γεβρῶν διετήρησαν τὸ ἱερὸν πῦρ ἐν μακρᾷ αἰώνων σειρᾷ. Οὗτοι φεύγοντες τοὺς διώκτας αὐτῶν μετήγαγον τὸ πῦρ τοῦτο εἰς τὴν ἐξορίαν ἀποκαταστάντες ἐν Σουράτῃ, Βομβάῃ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Γάγγου, ἐν τῇ νοτίῳ Περσίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ἐν τῶν κυριωτέρων ἄρθρων τῆς πίστεως αὐτῶν ἐστι τὸ πιστεύειν ὅτι τὸ πῦρ ὅπερ μετὰ τοσαύτης συντηροῦσι προσοχῆς εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ζωροάστρου ἔκαιεν.

Οἱ Πάρσιοι εἶναι ἄξιοι τῆς ἀποδιδομένης αὐτοῖς σήμερον ἀνοχῆς ὡς ἐκ τῶν ἡμέρων καὶ χρηστῶν ἠθῶν αὐτῶν, μεθ' ὧν Ἰνδοί τινες ἡνώθησαν. Οἱ τοῦ Ἀρτὲχ γὰχ φαίνονται εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς τύχης αὐτῶν· ἐν ἑκάστῳ τοῦ μοναστηρίου σκηνώματι οἱ ἐγκεκλεισμένοι κατεσκεύασαν πολλοὺς σίφωνας, ὁπόθεν ἐξέρχεται εὔφλεκτον ἀέριον· εἰς τοὺς σίφωνας τούτους πλησιάζουσι κατά τινας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς φῶς καὶ ἡ φλὸξ ἀμέσως μεταδίδεται· τῇ πρωΐᾳ καραδοκοῦσι τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου μετὰ αἰσθήματος ἀνυπομονησίας ἀναμίκτου ἀγωνίας, μόλις δὲ παρατηρήσωσιν ἐπὶ τῶν ἄκρων τοῦ ὁρίζοντος τὸ φωτοβόλον τοῦτο σημεῖον, χαιρετίζουσιν αὐτὸ καὶ περιπτύσσονται ἀλλήλους, συγχαίροντες ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐπανόδῳ· τῇ δὲ ἑσπέρᾳ καταθλίβονται βλέποντες δύοντα τὸν ἥλιον καὶ οὐδὲν δύναται νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπουσίαν του ἀλλ' ἢ ἡ ἐλπὶς νὰ ἐπανίδωσιν αὐτὸν μετ' ὀλίγον.

Τὸ κλίμα τῆς χώρας ποικίλλει ὡς ἔκ τε τῆς διευθύνσεως ἣν λαμβάνει τῶν ὀρέων ἡ σειρὰ, τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ βάθους τῶν κοιλάδων, τῆς ὑψώσεως τῶν δροπεδίων καὶ τῆς φύσεως τῶν ὑπωρειῶν, ἐξαίρεσις δὲ ὑπάρχει μόνον ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν μεγάλων ὀρέων, ἔνθα πάντοτε ἐπικρατεῖ χειμών.

Ἐν Τιφλίδι ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀείποτε αἴθριος καὶ μόλις τριακοντάκις ἢ τεσσαρακοντάκις τοῦ ἔτους πίπτει ἐκεῖ βροχή. Ὁ μόλις κατὰ δεκέμβριον ἀρχόμενος χειμὼν λήγει τὸν φεβρουάριον, οἱ δὲ ξένοι εὐχερῶς δύνανται νὰ προφυλαχθῶσι διὰ τῆς λιτότητος ἀπὸ τῶν διαλειπόντων πυρετῶν, οἵτινες ἐκδηλοῦνται κατὰ τὰ μεγάλα καύματα. Τὸ θερμόμετρον διατηρεῖται συνήθως κατὰ τὸ θέρος μεταξὺ τοῦ 24 καὶ 28 βαθμοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν πέριξ ὑψωμάτων, ἔνθα οἱ πλούσιοι ἀποχωροῦσιν εἰς τὰς ἐξοχικὰς αὐτῶν οἰκίας μεταξὺ τοῦ 18 καὶ 22 ποικίλλει.

Ἐν Ἀνανοὺρ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Λεσγίων οἰκουμένῃ χώρᾳ ὁ ἀὴρ εἶναι ὑγιεινότατος, ἀλλ' ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κολχίδι καὶ τῇ τῶν Ἀβασγῶν χώρᾳ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου τὰ κλίμα εἶναι θερμὸν καὶ εἰς ἄκρον ὑγρόν. Ἐκ τῶν συνεχῶν βροχῶν σχηματίζονται ἐκεῖ λίμναι, ἐν αἷς σήπονται τὰ φυτὰ, ἅτινα εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας εἴτε τυχαίως καταπίπτουσιν, αἱ δὲ λίμναι αὗται εἰς λοιμώδη τέλματα τότε μεταβαλλόμεναι

ἀναδίδουσι μακρὰν τὰ θανατηφόρα αὐτῶν μιάσματα. Ἀπὸ τῆς 15 ἰουλίου μέχρι τῆς 15 ὀκτωβρίου ἐπικρατοῦσι συνήθως πυρετοὶ, πολλοὶ δὲ ὑπάρχουσιν ὑδροπικοί.

Συχνάκις ὅμως προστίθεται ἐκ τῆς γειτνιάσεως τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ μάστιξ τοῦ λοιμοῦ πρὸς τὴν τοῦ κλίματος, καὶ πρὸς ἐπίμετρον τῶν βροτολοιγῶν τούτων ἐνδημιῶν ἢ ἐπιδημικῶν νοσημάτων ἐπέρχεται ἐπίκουρος ἡ χολέρα, πολλάκις ἐξ Ἰνδικῆς διὰ τῆς Περσίας ἐκεῖ μεταδιδομένη.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΕΛΛΗΝΟΦΟΙΝΙΚΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ. — Ἐν ταῖς ἐν Δήλῳ γενομέναις ἀνασκαφαῖς ἐπὶ τῆς χώρας ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξεχώσθη μνημεῖον, ὅπερ καίπερ ἱκανῶς βεβλαμμένον, παρέχει οὐχ ἧττον πολὺ τὸ διάφορον. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶναι κίων φέρων ἐπιγραφὴν δίγλωσσον, ἑλληνικὴν καὶ φοινικὴν, ὧν ἡ μὲν ἐκτός τινων λέξεων, αἵτινες εὐχερῶς δύνανται ν' ἀναπληρωθῶσι, διατηρεῖται σῶα καὶ εἶναι συντεταγμένη οὕτω. «Οἱ ἱεροναῦται τῆς Σύρου ἀνέθηκαν τῷ Ἀπόλλωνι τὰς εἰκόνας Τύρου τε καὶ Σιδῶνος». Ἡ λέξις ἱεροναῦται καί περ ἐν τοῖς λεξικοῖς μὴ ὑπάρχουσα, εἶναι οὐχ ἧττον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σαφὴς, καθόσον σημαίνει ἱερὰν θεωρίαν διὰ θαλάσσης ἐλθοῦσαν. Τὸ ἀνάθημα τοῦτο τῶν θεῶν τῶν Φοινίκων εἰς τὸν Δήλιον Ἀπόλλωνα εἶναι σπουδαῖον γεγονός. Ἡ δὲ φοινικικὴ ἐπιγραφὴ δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἐξήγησιν τῆς ἑλληνικῆς, καθὰ τοὐλάχιστον κρίνεται ἐξ ἀρχικῶν τινων λέξεων, αἵτινες διετηρήθησαν.

Ἐπὶ τοῦ κίονος τούτου ἀναφέρεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ἡ βασιλεία προσώπου τινὸς, Ἀβδᾶ, βεβαίως Ἀβδαστορέθου. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ σιμιτικὴ αὕτη λέξις μεθηρμηνεύθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ Στράτων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δύο Στράτωνες ἐν Φοινίκῃ ἐβασίλευσαν, ὁ μὲν σύγχρονος τοῦ Εὐαγόρα τῷ 370, ὁ δὲ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Πότερον; Ὁ Ἀβδᾶς οὗτος ἦν ἄραγε βασιλεὺς Τύρου ἢ Σιδῶνος; Ὁποίαν δὲ κατεῖχε τάξιν ὡς ἀπόγονος τοῦ περιφήμου ἐκείνου Ἐσμουναζὰρ, οὗ ὁ ἐπιτάφιος τοσοῦτο τοὺς φιλολόγους ἀπεσχόλησεν; Ἀλλὰ τοῦτο ἄγνωστον, καθόσον μόνον ἐὰν ἀνευρεθῇ τὸ ἐλλεῖπον τοῦ κίονος τεμάχιον, δυνατὸν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς νὰ διασαφηνίσῃ τοῦτο. Ἐπίσης δὲ σπουδαιότατον τυγχάνει καὶ ἡ γνῶσις τῆς φοινικικῆς λέξεως, δι' ἧς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ὄνομα μεθερμηνεύεται.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩΝ. — Ὁ τάφος τῶν προφητῶν ὑπόγειον ὢν ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Ἱερουσαλὴμ οὐδένα παρουσιάζει χαρακτῆρα οἰκογενειακοῦ τάφου παρὰ τῆς Ἰουδαίοις, ἀλλ' ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ μεγάλης ἡμικυκλικῆς ὑπονόμου, ἧς οἱ τοῖχοι φέρουσιν εἴκοσι μέχρι τριάκοντα κοιλώματα πρὸς ἐγκατάθεσιν τῶν νεκρῶν. Τὰ τοιχώματα δὲν εἶναι γυμνὰ, ὡς παρὰ τοῖς ἰουδαϊκοῖς τάφοις, ἀλλὰ καλύπτονται ἐκ κονιάματος, τοῦ διακρίνοντος τοὺς τῶν χριστιανῶν τάφους καὶ ἰδίᾳ τὸν ἐν Ἀμβάζῃ ἢ Ἐμμαοὺς τοῦ Εὐαγγελίου ἐκχωσθέντα ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν ὁδοῦ. Πλεῖσται ἀνεκαλύφθησαν ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ, αἵτινές εἰσι κεχαραγμέναι ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κονιάματος τῶν τάφων τῶν προφητῶν.

Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἀναγινώσκονται ὀνόματα ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὑπομιμνήσκοντα τὴν Βατανὲ καὶ τὴν Ὀρὰν, ἐπιτύμβια, οἷα «θάῤῥος, οὐδεὶς ἀθάνατος» καὶ τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι τὸ ὑπόγειον τοῦτο ἐχρησίμευεν ὡς κοιμητήριον τοῖς ξένοις καὶ ὅτι ἦν δημόσιον νεκροταφεῖον ὅμοιον πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν Εὐαγγελίων ἀποκαλούμενον Ἀκελδαμὰ ἢ πρὸς τὸ τῶν Ἑλλήνων Πολυάνδριον.

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. — Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς ὁ διευθυντὴς κ. Dumont ἀνεκοίνωσε ποικίλα περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ἔργων. Ἰδίως ἐνδιαφέρουσα ἦν ἡ μελέτη τοῦ κ. Heuzey ἣν ἐμνημόνευσε, καθ' ἣν ἐξετάσας τὰ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Καραπάνου ἐκ Δωδώνης ἀγγεῖα εὗρεν ἐν αὐτοῖς σχήματα ἀνάλογα τῶν πολλῷ ἀρχαιοτέρων ἐκ Μυκήνης, Σαντορίνης καὶ Σπάτα. Περίεργος δὲ εἶναι ἡ εὕρεσις πέντε ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν ἐν Ἐσχὶ Ζααρᾷ, ὧν ἀπεστάλησαν ἀντίγραφα τῷ κυρίῳ Dumont καὶ ἐξ ὧν μανθάνομεν ὅτι αὐτόθι εὑρίσκετο κατὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον μ. Χ. αἰῶνα πόλις Τραϊανοῦ ἔχουσα δῆμον καὶ βουλὴν καὶ γερουσίαν καὶ ἄρχοντας καὶ ἱερεῖς, πιθανῶς δὲ κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ῥωμαίου τούτου αὐτοκράτορος. Μετὰ τὸν κύριον Dumont εἶπέ τινα ὁ κ. Καυταντζόγλους περὶ τῶν κατὰ τὴν κατασκαφὴν τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τουρκικοῦ πύργου εὑρεθέντων γλυπτικῶν τεμαχίων τῶν Προπυλαίων. Εἶτα ὁ ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Beaudouin ἀνέλυσε τὰς ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Πανδώρας φιλολογικὰς καὶ γλωσσολογικὰς διατριβάς. Μετὰ τοῦτον δ' ὡμίλησαν οἱ ὑφηγηταὶ κύριοι Σπυρ. Π. Λάμπρος καὶ Κ. Μυλωνᾶς. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀνεκοίνωσεν ἀνέκδοτον ποίημα εἰς ἡρωϊκοὺς στίχους ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης, περιγράφον τὴν μά-

χην καθ' ἣν ἀπέθανεν ὁ κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου στασιάσας στρατηγὸς Γεώργιος Μανιάκης (443), ὁ δὲ κ. Μυλωνᾶς ἀνέγνωσεν ἐν ἐπιτομῇ λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐσχάτως ἀποκτηθέντων ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας καὶ κειμένων ἐν τῷ Βαρβακείῳ, ἥτις δημοσιευθήσεται ὁλόκληρος ἐν τῷ Περιοδικῷ τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς.

(Τηλέγραφος).

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.—Ἔληξαν αἱ ἐφετειναὶ συνεδριάσεις τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Σχολῆς. Ὁ διευθυντὴς κ. Köhler ὑπέβαλε σχεδιογράφημα τῆς στοᾶς, ἥτις ἐνόνει τὸ Ὠδεῖον τὸ ἐπὶ Ληγίλλῃ μετὰ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, ἔνθα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία ἐποιήσατο κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη ἀνασκαφάς. Τὴν στοὰν ταύτην Εὐμένειον κοινῶς καλουμένην θεωρεῖ ὁ κ. Köhler οὖσαν ἔργον Ἡρώδου τοῦ Ἀτικοῦ καὶ νομίζει ὑποστηρικτέαν τὴν ὁμοίαν εἰκασίαν τοῦ Λήκ. Εἶτα εἰπέ τινα περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας κατὰ φεβρουάριον, καθ' ἃς εὑρέθησαν καὶ οἱ ὑπὸ Παυσανίου μνημονευόμενοι θησαυροὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὧν ἕνα δωρίου ῥυθμοῦ θὰ δυνηθῶσι καὶ νὰ ἀνιδρύσωσι. Μετὰ τοῦτο ὁ ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Löschke ἡρμήνευσέ τινας τῶν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν ἀναφερούσας ὀνόματα γλυπτῶν. Εἶτα ὁ κ. Σ Π. Λάμπρος εἰπών τινα περὶ τῶν ὑπὸ wood ἐν Ἐφέσῳ εὑρεθέντων ἐρειπίων χριστιανικῶν κτιρίων καὶ συνδέων ταῦτα μετά τινων ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ κατὰ τὸν ιϛ' αἰῶνα μητροπολίτου Ἐφέσου Τορνίκη, ἐθεώρησε τὰ πρῶτα ἀνήκοντα εἰς τὸν ἐν Ἐφέσῳ περιάκουστον ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Μετ' αὐτὸν ὁ κ. Körte ἡρμήνευσε βωμόν τινα ἀττικόν, φέροντα παράστασιν τοῦ Δωδεκαθέου, καὶ ἐμνημόνευσε τῶν λοιπῶν ὁμοίων παραστάσεων καὶ τοῦ διαφόρου τρόπου, καθ' ὃν συνδυάζονται οἱ δώδεκα θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου. Τέλος δὲ ὁ κ. Milchhöfer διὰ μακρῶν περιέγραψε καὶ ἀνέλυσε δύο μικροτεχνήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἐξ Αἰγίνης, ἕνα ἀρύβαλλον ἐξ αἰγυπτιακῆς καλουμένης γῆς καὶ μικρὰν ἐκ μαρμάρου κεφαλήν.

(Ἐφημερίς).

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ. — Ἡ Ἀλήθεια δημοσιεύει συνοπτικὸν κατάλογον τῶν διαφόρων ἀρχαίων νομισμάτων, ὅσα εὑρίσκονται ἐν τῷ ἐθνικῷ νομισματικῷ μουσείῳ Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν σύνοψιν ταύτην τὰ ἐν τῷ ἐθνικῷ νομισματικῷ μουσείῳ Ἀθηνῶν ὑπάρχοντα νομίσματα ἀνέχονται εἰς 18,872 διαιρούμενα ὡς ἑξῆς.

Νομίσματα λαῶν, πόλεων καὶ βασιλέων, τὰ κοινῶς ἑλληνικὰ λεγόμενα νομίσματα· χρυσᾶ 67, ἀργυρᾶ 3353, χαλκᾶ 4139, μολύβδινα 1214, πήλινα 35 ἐν ὅλῳ	8808
Νομίσματα τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας· χρυσοῦν 1, ἀργυρᾶ 381, χαλκᾶ 42	424
Νομίσματα τῶν ῥωμαίων καὶ βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· χρυσᾶ 160, ἀργυρᾶ 796, χάλκινα 3437, μολύβδινον 1	4394
Κίβδηλα νομίσματα· χρυσᾶ 7, ἀργυρᾶ 121, χάλκινα 163, μολύβδινα 19, πήλινον 1	311
Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα	138
Φυλακτήρια μολύβδινα	17
Τὸ ὅλον	14092
Μεσαιωνικὰ καὶ νεώτερα νομίσματα.—Τὰ νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς σειρᾶς ταύτης, ἥτις δὲν εἶναι εἰσέτι κατατεταγμένη, ἀνέρχονται μετὰ τῶν διπλῶν εἰς	4780
Τὸ ὅλον	18872

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑ.—Καθ' ἃ γράφει ἡ ἀττικὴ Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων, ἀποστέλλεται κατ' αὐτὰς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων ἔξοχον χειροτέχνημα, ἔργον τῆς ἀξιοτίμου δεσποινίδος Σοφίας Φρ. Δομενεγίνη· εἶναι τελειοποίησις τοῦ ἀρχαίου τριχάπτου, περιέχει δὲ πάσας τὰς θεότητας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας μετὰ πολλῶν φυσικῶν εἰκόνων, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ὡς προστάτιν τοῦ τριχάπτου· πάντα ταῦτα ἐγένοντο διὰ λεπτοτάτης βελόνης καὶ ἐν διαστήματι ΠΕΝΤΕ ὅλων ἐτῶν· ὁ θεωρῶν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς θαυμάζει τὴν τελειότητα τοῦ ἔργου, ἰδίως ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῶν μορφῶν ἑκάστης θεότητος, ὧν διετήρησε τὰς ἰδιότητας μετὰ μεγίστης ἀκριβείας.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ καὶ Σ^ας.